

T.C.
SIİRT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
BÖLGESEL KALKINMA BİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TÜRKİYE DE BÖLGESEL KALKINMA PERSPEKTİFİNDEN GÖÇ
VE ENTEGRASYON BAĞLAMINDA SURİYE GÖÇÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gözde AYDIN

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mahir ÖZHAN

SIİRT-2022

İÇİNDEKİLER

ÖZET	V
ABSTRACT.....	VI
TABLolar DİZİNİ	VII
ÖNSÖZ.....	VIII
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
1. GÖÇ, BÖLGESEL KALKINMA VE ENTEGRASYON TERİMLERİNE KAVRAMSAL BAKIŞ	3
1.1. GÖÇ	3
1.1.1. İç ve Dış Göç	5
1.1.2. Düzenli ve Düzensiz Göç	7
1.1.3. Zorunlu Göç	8
1.1.4. Mülteci ve Sığınmacı Kavramları	8
1.1.5. Geçici Koruma	10
1.2. KALKINMA, BÖLGESEL KALKINMA.....	13
1.3. ENTEGRASYON	16
İKİNCİ BÖLÜM.....	17
2. GÖÇE KURAMSAL ÇERÇEVEDEN BAKIŞ	17
2.1. RAVENSTEİN GÖÇ KURAMLARI	18
2.2. KESİŞEN FIRSATLAR KURAMI	19
2.3. PETERSENİN GÖÇ TİPİ SINIFLANDIRMASI.....	19
2.4. İTME ÇEKME KURAMI.....	20
2.5. MODERNLEŞME OKULU: DENGİ KURAMI	20
2.6. BAĞIMLILIK OKULU: MERKEZ -ÇEVRE KURAMI VE DÜNYA SİSTEMİ KURAMI	21
2.6.1. Merkez Çevre Kuram	21
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	23
3. TÜRKİYE GÖÇ TARİHİ VE POLTİKASI	23
3.1. TÜRKİYE VE GÖÇ İLİŞKİSİNİN TARİHSEL PERSPEKTİFTEN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	23
3.1.1. Türkiye'nin Genel Göç Tarihi.....	23

3.2. TÜRKİYE’NİN GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE GÖÇ POLİTİKALARI	24
3.2.1. Osmanlıdan Günümüze Göç politikası	24
3.2.2. Türkiye ve Göç Politikaları	25
3.2.2.1. 885 Sayılı İskân Kanunu	26
3.2.2.2. 1951 Cenevre Sözleşmesi	26
3.2.2.3. 9938 Sayılı Kanun	27
3.2.2.4. 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu	27
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	30
4. SURİYE KİTLESEL HAREKETİNİN TÜRKİYEYE ETKİLERİNİN ENTEGRASYON PERSPEKTİFİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ ..	30
4.1. SURİYE KİTLESEL HAREKETİNE GENEL BAKIŞ	30
4.2. SURİYE GÖÇÜNÜN TÜRKİYE’DE İLK ETKİLERİ VE İZLENEN TUTUM	31
4.2.1. Sosyal Etkileri	31
4.2.2. Siyasi ve Yönetimsel Etkileri	31
4.2.3. Ekonomik Etkileri	36
4.3. SURİYE GÖÇÜ VE ENTEGRASYON İLİŞKİSİ	37
4.3.1. Uyum	37
4.3.2. Suriye Kitlemel Hareketine Entegrasyon Bakımından İzlenen Tutum	39
4.3.3. Entegrasyon Kapsamında Oluşan Sorunlar	40
4.3.4. Entegrosyon Bağlamında İzlenen Politikalar ve Alınan Önlemler	41
4.3.5. Entegrasyon Sorunun Giderilmesi Bakımında Öneriler	42
BEŞİNCİ BÖLÜM	43
5. BÖLGESEL KALKINMA PERSPEKTİFİNDEN SURİYE GÖÇÜ ..	43
5.1. BÖLGESEL KALKINMA	43
5.2. BÖLGESEL KALKINMA VE GÖÇ	43
5.2.1. Göçün Bölgesel Kalkınma Açısından Kentlere Etkileri	44
5.2.2. Göçün Bölgesel Kalkınma Açısından Kırsal Alanlara Etkisi	46

5.3. SURIYE KİTLESEL HAREKETİNİN BÖLGESEL KALKINMAYA	
ETKİLERİ	46
5.3.1. Sosyal Etkisi.....	48
5.3.2. Ekonomik Etkisi.....	48
5.3.3. Politik Etkisi.....	50
SONUÇ.....	52
KAYNAKÇA.....	55

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****TÜRKİYE DE BÖLGESEL KALKINMA PERSPEKTİFİNDEN GÖÇ
VE ENTEGRASYON BAĞLAMINDA SURİYE GÖÇÜ****Gözde AYDIN****Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mahir ÖZHAN****2022 , Sayfa: 59+VIII**

Türkiye yaşam tarzı olarak benimsediği ve derin geçmişi ile kök saldığı Anadolu topraklarına gelmeden önce atlı göçebe kültürün bir parçası ve bu kültüre dayalı olarak geldiğı Anadolu da Avrupa ve Asya arasında bir geçiş yolu güzergahı olmuştur. Hammaddenin, bilginin, kültürün bu topraklar arasında geçişine tanıklık ederken kimi zaman kaynak ve alıcı değışiklik gösterse de kanal olarak Türkiye'nin bu iletişim ağındaki rolü değışmemiştir. Göç tarihinin getirdiğı tecrübeyle Türkiye 2011 de Suriye kitlesel hareketine karşı Açık kapı politikası uygulamış ve misafir, muhacir olarak nitelendirdiğı Suriyelilerle bir bağ ve yakınlık ilişkisini din birliğı üzerinden kurarak göçü sindirmeye ve ayrıştırımları en aza indirerek etkileri hafifletmeye çalışmıştır. Ancak misafir olarak nitelendirilen bu hareket düzenli bir şekilde olmamakla birlikte şehirlere orantısız bir şekilde dağılım göstermiştir özellikle gelişmemiş şehirlere olan bu yoğun göç hareketi bölgesel kalkınma açısından şehirleri sosyoekonomik alanlarda daha zor bir durum içerisine sokmuştur. Bu durum entegrasyonu zorlaştırmıştır. Bu çalışmanın amacı savulan bu tezi verilerle ortaya koymak ve öneriler sunmaktır. Yöntem olarak teorik verilerin, bilimsel makalelerin incelenmesi benimsenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Kalkınma, Bölgesel Kalkınma, Entegrasyon

ABSTRACT**MASTER'S THESIS****SYRIAN MIGRATION IN THE CONTEXT OF MIGRATION AND
INTEGRATION FROM A REGIONAL DEVELOPMENT PERSPECTIVE IN
TURKEY****Gözde AYDIN****Thesis Advisor: Dr. Instructor Member Mahir ÖZHAN****2022, Page: 59+VIII**

Turkey was a part of the nomadic equestrian culture before it came to the Anatolian lands, which it adopted as a lifestyle and where it took root with its deep past, and Anatolia, where it came based on this culture, became a transit route between Europe and Asia. While witnessing the passage of raw materials, knowledge and culture between these lands, Turkey's role as a channel in this communication network has not changed, even though the source and receiver sometimes change. With the experience brought by the history of migration, Turkey implemented an open door policy against the Syrian mass movement in 2011 and tried to suppress the migration by establishing a bond and close relationship with the Syrians, whom it describes as refugees, through religious unity, and to minimize the effects by minimizing discrimination. However, this movement, which is described as a guest, has been distributed disproportionately to the cities, although not regularly, and this intense migration movement, especially to the undeveloped cities, has put the cities in a more difficult situation in socioeconomic areas in terms of regional development. This made integration difficult. The aim of this study is to present this thesis with data and to offer suggestions. As a method, the examination of theoretical data and scientific articles has been adopted.

Key Words: Migration, Development, Regional Development, Integration

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 2.1 Göçe Kuramsal Çerçeveden Bakış	17
Tablo 4.1 Suriyelilerin Kilis Nüfusuna Oranı.....	33
Tablo 4.2 Suriyelilerin Hatay Nüfusuna Oranı	34
Tablo 4.3 Suriyelilerin İstanbul Nüfusuna Oranı.....	34
Tablo 4.4 Geçici Barınma Merkezleri İçinde ve Dışından Kalan Suriyeliler ...	35
Tablo 4.5 Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler.....	40

ÖNSÖZ

Bu çalışmada Konar-göçer bir kültürün devamı olan Türkiye'nin göç tarihine değinerek Suriye'de meydana gelen kitlesel göç hareketine karşı ortaya koyduğu politikalarla birlikte entegrasyon sorununu ortaya koymak ve durumu açıklamak çalışmanın temel amacıdır.

Eğitim için iç göç olgusuna muhatap olmuş biri olarak, küçükte olsa göç etmenin hissiyatını göçten payına düşeni alan bir göçebe olarak göçü, araştırmak benim için büyük bir zevkti ve bu duygularla ortaya koyduğum tezimin akademik literatüre katkı sağlamasını ümit ediyorum.

Bu araştırmayı yapmamda yardımını esirgemeyen sayın danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Mahir Özhan'a yol göstericiliği ve sabrı için teşekkür ediyorum.

Tezimi sonuçlandırmamda maddi, manevi desteklerini esirgemeyen anneme, babama ve kardeşlerime sonsuz sevgilerimi sunuyorum.

GİRİŞ

Göçler, toplumların ve bireylerin birbiriyle etkileşim içine girerek değişimlerine, gelişimlerine neden olan en önemli araçlardan biri olmuştur. Bu değişim ve dönüşüm sürecinin başlamasının çok değişken faktörleri söz konusudur. Bu faktörler bazen çekici bir nitelik taşıyırken, bazen de itici bir koşul olarak ortaya çıkmakta ve göçü zorunlu hale getirmektedir. Toplumların tarihsel akış içerisindeki geldikleri bugünkü gelişimlerini sağlayan asıl etken bilginin yayılımı olmuştur. Toplumların göç tarihine baktığımızda ise konar-göçer yaşam tarzını benimseyen Türkler göç etmekle yetinmemiş toplulukların göç etmelerine sebep olarak kavimler göçüne sebebiyet vererek bir çağın kapanıp diğer çağın açılmasına etki etmekle birlikte Avrupa'nın bugünkü temellerinin atılmasında da etkili olmuştur. Bugün varlığının devam ettiği Anadolu toprakları üzerine yerleşerek ise Asya ve Avrupa arasındaki köprü konumuna gelerek önemli bir göç yolu üzerinde bulunmasından ötürü göç kavramıyla olan ilişkisi şekil değiştirse de varlığı devam etmiştir. Derin göç kültürünün etkisiyle uyguladığı istimalet politikası sayesinde on bir yıl süren fetret dönemine rağmen Osmanlının yıkılmamasını sağlamıştır.

Büyük bir imparatorluk olan Osmanlının yıkılışa geçmesi ardından birinci dünya savaşının baş göstermesi ve akabinde yaşanan toprak kayıpları bu geniş sınırlara sahip olan imparatorluğun halkının Anadolu'ya göç etmesine neden olmuştur. 1923'te ise yeni bir göçle tanışmış ve batı Trakya'ya da yaşayan muaf tutularak 500.000 Türk Yunanistan'la yapılan mübadele ile Anadolu'ya göç etmiş. Değişen dünya ile birlikte göç çeşidi de değişmiştir. 1950'ye gelindiğinde ise tarımda yaşanan reformlarla birlikte makineleşmenin başlaması ve artması insan gücüne olan ihtiyacın azalmasına neden olmuş ve kırdan-kentlere göçler başlamış ve iç göç ivme kazanmıştır. 1985 yılında yapılan nüfus sayımının da ilk defa kent nüfusu kır nüfusunu geçmiştir. Kır-kent nüfus dağılımındaki dengesizliğin artması Türkiye'nin önemli kentsel sorunların oluşmasına neden olmuş ve devam etmektedir. 2011 yılına geldiğimizde ise Ortadoğu'da yaşanan Arap baharının başlattığı ateşin Türkiye'de dumanın Hatay Cilvegözü sınır kapısından girişlerin olmasıyla hissedilmeye başlamıştır. Suriye'den sınırlarımıza doğru devam eden bu kitlesel harekete karşı 'Açık Kapı Politikası' uygulamış. Girişlere İslam dinin de etkisiyle göç eden Suriyelilere karşı yardımı dini- milli bir zorunluluk olarak kabul etmiş ve bütün imkânları sağlamıştır. 'Muhacir' olarak nitelendirilen ve geçici misafir olarak

görülen Suriye göçü bugün üç buçuk milyon rakamlarını aşmıştır. Türkiye vatandaşlığı verilen ise iki yüz bin dokuz yüz ellidir.

Çalışmamızın amacı, geçmişî göçler ile başlayan ve devam eden bir kültüre sahip olan bu milletin Suriye’de gerçekleşen kitlesel göçe ilişkin bakış açısını ortaya koymak, sahada göçe ilişkin gözlemlenen olumsuz bakış açısının sebeplerini irdelemek ve durum tespiti yaparak, uyum sorunun bölgesel kalkınma üzerindeki etkilerini ve bu etkilerin yarattığı sorunların nedenlerini irdelemektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GÖÇ, BÖLGESEL KALKINMA VE ENTEGRASYON TERİMLERİNE KAVRAMSAL BAKIŞ

1.1. GÖÇ

Toplumların şekillenmesinde önemli yapı taşlarından biri olan göç insanlığın tarihi kadar eski olmakla birlikte günümüzde de devlet politikalarının oluşmasında en önemli konulardan biri olması sebebiyle günceldir. İşte köklü bir tarihe sahip olmakla birlikte öneminin artarak devam etmesi göç üzerine yapılan araştırmaların önemini kaybetmemesine neden olmaktadır. Birçok bilimsel alana etki eden göç her bilim dalı içerisinde farklı bakış açılarını getirdiği etkiyle birlikte birden çok tanımını ortaya çıkması ile yeni göç çeşitliliğinin de oluşmasına neden olmuştur. Ele aldığımız konu itibariyle bakacak olursak Arap baharının etkisiyle başlayan Suriye kitlesel hareketinin değerlendirirken siyasi atmosfer içinde ele almaya başladığımız göç, göç sırasında ve sonrasında yaşanan koşulların insanlara etkisiyle değerlendirirken sosyal perspektiften bakmaya doğru evrilmekte daha sonra göç edilen ülkede artan ihtiyaçların getirdiği ekonomik yük çerçevesinde ekonomik açıdan ve şehirlere yayılan bu düzensiz ve büyük kitle hareketine karşı demografide oluşan eşitsizliklerden ötürü demografik olarak değerlendirilmektedir. Göçün ana karakteri insandır. Bu yüzden her zaman dinamik bir kavram olmuş ve tek bir tanımlama ile yeterli kalınmamıştır.

Göçün varlığının bütün insanlık üzerinde geçmişten bugüne hala etkisini koruması ve devamlılığını sürdürerek küreselleşmesi göç tanımlarının yapılmasını hemfikir olmak adına gerekli kılmıştır.

Göçe farklı bir perspektiften bakacak olursak toplumların değişiminin altında yatan bir dinamik kaynak olarak göç önce farklı dil, din, mezhep, kültür farklılıklarının yarattığı atmosferde zıtlıkların meydana getirdiği bir çatışma ortamı oluştursa da daha sonra bu çatışma sırasında meydana gelen etkileşim ve iletişim sayesinde toplumların harmanlanmasıyla yeni kültürlerin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Ortaya çıkan toplumlarda dış kimlik argümanları olan isim, vatandaşlık olduğu gibi varlığını sürdürürken iç kimlik argümanları olan kültür, ortak değerler, ortak bakış açısı

değişmektedir. Değişimin yarattığı etkiyle birlikte yakınlık ve uyumda oluşmaya başlamaktadır. Toplumların tarihine bakıldığında ise bu değişimi en çok sosyal siyasal buhranların yaşanıp yeni bir dönemin temellerinin atıldığı süreçlerde daha hızlı yeni bir toplum düzenin kabul edildiği evrelere denk gelmiştir. Etkileşimin de uyumu hızlandırdığı dönemlerdir. Türkiye tarihinde tanzimat, ıslahat ve meşrutiyet gibi siyasal sosyal yapıların değişimini sağlayacak reformlarının yapıldığı 19.yy. da toplum yapısının değişimin ivme kazandığı ve demokrasinin en önemli adımlarının atıldığı yıllardır. Göç toplumları girdiği statik dehlizden kurtararak dinamik yapı kazanmalarını sağlamıştır (H. Karpat & Tırnakçı, 2019).

Türk Dil Kurumu'na göre göç; *“Ekonomik, toplumsal, siyasi ve etnik sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret olarak tanımlanmış”* (tdk.gov.tr 23.07.2020). Giriş, gelişme, sonuç bölümleri olan ve insanın yer değiştirmesini konu olan gerçek bir hikâyedir. Göç yeni mekân değişimlerini bu yeni mekân değişimleri ise yeni etkileşimlerini çıkardığı bir yenilenme devinimi ortaya koymaktadır. Esas yaşam alanından, ulaşılmak istenen yere hareket etmek biçiminde tanımlanabilmektedir (H. Karpat & Tırnakçı, 2019).

Göç temel olarak statik durumdan kurtulmaktır, tıpkı dünyanın güneşin ayn ve yeryüzünün doğası gibi insanın doğasını da dinamik olmaya sürüklemektedir. Sürekli hareket halinde olan bu evrende insanın hareketsiz kalması düşünülemez. İletişimin değişimin ve gelişimin ana unsuru olan insan da göç ile bu kavramlara katkı sağlamaktadır. Farklı bir bakış açısıyla göç Havva ve Âdem'in yeryüzüne göçüyle başlamaktadır. Aslında ve sürekli olarak çağlarla birlikte ilerlerken günün koşulları gereği nedenleri sebepleri de akışı uygun olarak değişse de günümüze kadar varlığını sürdürmüştür.

Göçler sözlüğünde kişilerin ya da insan gruplarının kendi sınırlarını geçerek uluslararası sınırların ötesinde yer değiştirmesidir. Süre, yapı ve neden fark etmeksizin bir yer değişme süreci ve bu yer değiştirme sürecinde ülke gümrüğünde görevli bir memurun geçiş yapmak isteyen kişilerin pasaportuna devlete giriş tarihi ve yerini belirten bir işaret koymasidir (IOM, 2009).

Deniz Öz Yakışır, göç kavramında bulunması gereken ana unsurları mekân, zaman, amaç olarak belirtmiş ve göçü şöyle açıklamıştır: İrادی veya gayri idari tanımlamalar ışığında; kültürel, ekonomi, politik, ya da toplumsal ve çevresel faktörlerin etkisiyle daha iyi bir yaşam sürdürmek adına belli bir yerleşim yerinden, başka bir yerleşim yerine kalıcı veya geçici olarak yapılan yer değiştirme eylemlerinin genel adıdır. Genel olarak göç tanımlamalarının kökenine bakıldığında yer değiştirme hareketinin mutlak olması gereken unsurları arasında olduğu görülmektedir (Özyakışır, 2013).

Göç kavramının ulus devletler sürecinde önemini kaybedeceği düşüncesi küreselleşme ile birlikte önemini yitirmiş ana nedeni ekonomiye dayanan göç artık değişerek “zorla yerinden edilme” ile varlığını korumaktadır. Zorla yerinden edilmeyle birlikte göç bir sorun olarak görülmektedir. Sorun olarak görülmesinin nedenlerini şöyle sıralayabiliriz:

Genel sorun: Göçün varlığının sonuçlarının öngörülememesi

Demografik sorun: Göçün yaratacağı demografik değişimin sosyo-kültürel yaşama etkisi

Siyasi sorun: Ulusal düzeyde yaratacağı etkinin politik düzenlemelerin yetersiz kalması ile kaos ortamının oluşması ve hükümetlerin siyasi varlığını tehlikeye sokmasıdır. Uluslararası perspektiften bakıldığında ise Göç ile birlikte değişen düzende emperyalist ülkeler ve sömürülen ülkeler arasında ki ilişkinin gidişatını sekteye uğratması düşüncesi.

Ekonomik sorun: Özellikle 21.yy. da göçün temel nedeni olan zorla yerinden edilmeyle birlikte insanların kitleler halinde göç etmesi ve bu kitlelerin kabul edilmesiyle birlikte altına girilecek ekonomik yükün gelişmiş ülkeler için sorun oluşturmaktadır.

1.1.1.İç ve Dış Göç

İç ve dış göç kavramlarının ayrımı ülke sınırları temel alınarak açıklanmıştır. İç göç TDK Türkçe Sözlüğündeki tanıma göre, bir ülke sınırları içinde genellikle küçük yerleşim bölgelerinden büyük kentlere geçici veya sürekli kalmak üzere göç etmek olarak tanımlanmıştır.

İç göç ülke sınırları içerisindeki göç türüdür iç göç kırsaldan-kente, kırsaldan kırsala, kentten-kente, kentten-kırsala doğru olmaktadır. Genel olarak ekonomik temelli

olan iç göçler tanımlanırken en çok değinilen konu şehrin cazibesi ile çekme, kırsal yetersiz yaşam koşulları ile iticiliği ifadesi iç göçü açıklanmaktadır. Şehrin cazibesi ile kast edilen burada şehrin ekonomik imkânlarının yanı sıra da eğitim, sağlık, sosyal fırsatların varlığına değinilmektir. Bölgelerarası dengesizliğin hem nedeni hem sonucu olan iç göç kentlerin gelişimi etki eden etmenler arasındadır. İç göçün nedenleri genel olarak demografik nedenler burada nüfus artış hızının özellikle gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkelerde görülen hızlı nüfus artışının bulunan coğrafyada ihtiyaçlara cevap verememesi var olan imkânların değerlendirilememesidir. İç göçü tetikleyen bir diğer neden ise sosyal ekonomik nedenlerdir bu nedenler içerisinde özellikle kırsal ekstansif tarımdan entansif tarıma geçiş ile birlikte insan gücüne olan ihtiyacın azalması, tarım alanlarını kan davası miras vs. gibi nedenlerle bölünmesi ve parçalanması istihdam fazlalığını ortaya çıkarması, coğrafi, ekonomik ve sosyal dengesizliklerin ekonomik politikalarla giderilmemesi sonucu bölgeler arası dengesizliğin giderek artması gelişen iletişim ağı ile birlikte iletişim ve bilginin yayılma hızının artması ile özentili yaşam hissiyatı, bireysel refah ihtiyacı, eğitim, sağlık vb. gelişen imkânlardan faydalanma isteğidir. Bir diğer önemli neden ise siyasal nedenlerdir.

Dış göçte esas ülke sınırlarından dışarı çıkılarak yapılan nüfus hareketidir. BM göre bir göçün uluslararası nitelik kazanması için ülkesinden bir yıldan daha fazla süre ile gerçekleşen göç hareketidir. Dış göç geleneksel olarak altı basamakta toplanmıştır bunlar:

- Sürekli yerleşenler
- Süreli sözleşmeli çalışanlar
- Süreli çalışan profesyoneller
- Gizli veya yasal olmayan çalışanlar
- Sığınmacılar
- Mülteciler

Dış göç kavramı açıklanırken esas ülke sınırları dışına çıkmaktır. İç göçte ülkede bölgeler arası dengesizler oluşurken dış göçte göç veren ülke ile birlikte göç yapılan ülkede etkilenmekte ve etkisi ulusal sınırları aşmaktadır. İç göçte gelişmemiş bölgelerden gelişmiş bölgelere doğru yapılan göç, dış göçte ise çoğunlukla gelişmemiş ülkelere

gelişmiş ülkelere doğru yapılmaktadır. Göç alan ülke açısından göçmenin nitelikleri de önemlidir örneğin beyin göçü nitelikli insan göçünü vermesi açısından gelişmekte olan ülkeler için negatif dışsallıklar oluşturmakta iken göçü alan ülke için pozitif etki yaratmaktadır (Özyakışır, 2013).

1.1.2.Düzenli ve Düzensiz Göç

Düzenli göç, hali hazırda ikamet edilen ülkeden çıkışı ve ev sahibi ülkeye seyahati esnasında göçmenleri transit geçişi ile girişi düzenleyen kanun ve yönetmeliklere uygun olarak insanların olağan ikamet yerinden yeni bir ikamet yerine gitmeleri (IOM, 2009).

Düzenli göçe genel bir perspektifinden bakıldığında göçün nedenleri genel olarak ekonomik eğitim ve sosyal (yaşam alanlarının değiştirilmesi) gibi nedenlerinin olduğu oluşturmakta iken göç vatandaşı olmadığı ülkeye yasaların belirlediği kurallar çerçevesinde girmek ve ülkeden yine yasalar çerçevesinde çıkmak ya da ikame etmektir. İşte her ülkenin kendine ait yasaları olduğundan bu yasalara uygun olarak göç etmek gerektiğinden tek bir kanunu bulunmamaktadır. Bu göç türü nitelikleri açısından bakıldığında istenen bir göç türüdür çünkü ekonomiye olumlu etki yaratmaktadır.

Düzensiz göç, göç alan, göç veren ve transit ülkenin normlarına uygun olmadan gerçekleşen göçtür. Göç alan ülke açısından bakıldığında gerekli izin veya kanunlara tabi olmadan ülkeye giriş yapılarak ikamet edilmesidir.

Kayıt dışı gerçekleşen göç türünü ifade için; gönderen ülke, transit ülke ve kabul eden ülkelerin düzenleyici normlarının dışında gerçekleşen hareketlilik olduğunun bilinmesi gerekmektedir. Düzensiz göç olgusunun açıklanması ve tam olarak ifade edilmesi için üzerinde mutabık kalınan tam bir metin veya kavram yoktur. Hedef ülkeler açısından, göç düzenlemeleri uyarınca gerekli olan izin veya belgelere sahip olmadan bir hem ülkeye giriş yapmak ve hem de ülkede kalmak ve çalışabilmek gibi bir anlamı ihtiva eder. Gönderen ülke açısından ise örneğin, bir kişinin geçerli bir pasaportu veya seyahat belgesi olmadan uluslararası bir sınırı geçmesi veya ülkeden ayrılmak için idari koşulları yerine getirmemesi gibi durumlarda düzensizlik söz konusudur. Ancak, “yasadışı göç” terimini göçmen kaçakçılığı ve insan ticaretiyle kısıtlamak gibi bir eğilim söz konusudur (IOM, 2009). Bir bakıma düzensiz göç, geliş ya da kalış süreleri içerisinde yasal olan kuralların ihlali halidir.

1.1.3.Zorunlu Göç

Zorunlu göç genel tarih akışı içerisinde koşullar ile birlikte nedenleri değişse de varlığını sabit bir şekilde korumuştur. Nedenleri daha ilkel dönemlerde doğal afetler kıtlık, iklim koşulları diğer kavimlerin saldırıları olduğu görülmektedir. İlk zorunlu göç 4.yy. Cermen kavimlerince gerçekleşen kavimler göçüdür. Zorunlu göç içinde birden fazla nedeni de barındırdığı olmuştur. 1947 yılında Hindistan'ın bölünmesinden sonra 7 milyon Müslüman Hindistan'dan Pakistan'a göç etmiştir ve zorunlu gerçekleşen bu göç olayı içinde siyasi ve dini nedenleri barındırmaktadır. Zorunlu göçün en önemli aktörleri ise üzerine yüklenen suçlarlar göçe zorlanan insanlardır. Zorunlu göçün temel nedenlerini şöyle sıralayabiliriz:

- Savaş, politik istikrarsızlık
- Etnik çatışmalar
- Ekolojik krizler
- Dini sebepler (mezhep çatışmaları)
- Yaşam tehdidi oluşturacak düzeyde ekonomik krizler

Zorla göçe zorlanıp bu zorunlu sebeplerle ülkesini bırakanlar ise yeni kavramların oluşmasına neden olmuştur bunlar mülteci, yasal göçmen, yasa dışı göçmendir. Bir sonraki basamağı ise mülteci, yasal göçmen, yasa dışı göçmen konumuna gelen insanların zorunlu geri dönüşü veya sınır dışı edilmesi.

1.1.4.Mülteci ve Sığınmacı Kavramları

Sığınmacı; uluslararası hukukun emrettiği geri göndermeme ilkesi ve uluslararası veya ulusal düzeyde tanınan mülteci haklarının verdiği yetkiye bağlı olarak göç eden kişiye verilen koruma statüsüne verilen addır . Vatandaşı olmakla birlikte ikamet ettiği ülkede koruma sağlanamamasının yanında bilhassa ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ya da siyasi görüşünden ötürü zulüm gören veya zulüm görmekten korkan kişiye verilir (IOM, 2009).

Mülteci; BMMYK'nın tüzüğündeki kriterlere uyan Göç Terimleri Sözlüğü Mülteci statüsünün belirlenmesi sürecini kişinin mülteci olarak bir devlet veya BMMYK tarafından menşe ülkesindeki objektif koşullar baz alınarak ilgili temel kriterleri yerine

getirdiğini varsaydığı kişiler mülteci olarak kabul edilir. Dolayısıyla mültecilerle ilgili ulusal ve uluslararası hukuka uyarınca bir kişinin mülteci olarak tanınıp tanınmamasına karar verilirken söz konusu süreç izlenir.

Ayrıca mülteci: *“İrki, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi”* 1967 Protokolü ile değişik Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi, 1A(2) Maddesi). 1951 Mülteci Sözleşmesi, Madde 1(2)’deki tanımla birlikte 1969 Afrika Birliği Örgütü (OAU) Sözleşmesi bir mülteciyi *‘kendi menşe ülkesi ya da vatandaşı olduğu ülkenin bir bölümünde ya da tümünde dış saldırı, işgal, yabancı egemenliği ya da kamu düzenini ciddi biçimde bozan olaylar nedeniyle ülkesini terk etmeye zorlanan kişiler’* olarak tanımlar. 1984 Cartagena Bildirisinde benzer şekilde, mültecilerin *“yaygın şiddet, dış saldırı, iç çatışmalar, yaygın insan hakkı ihlalleri ya da kamu düzenini ciddi olarak bozan diğer durumlardan dolayı hayatları, güvenlikleri veya özgürlükleri tehdit altında olduğu için”* ülkesinden kaçan kişileri de kapsadığını belirtir. Ev sahibi ülke tarafından mülteci olarak tanınıp tanınmaması fark etmeksizin, Yüksek Komiserlik tarafından sağlanan Birleşmiş Milletler korumasından yararlanmaya hak kazanan kişidir (UNHCR, 2016).

“Mülteciler, uluslararası hukuk tarafından tanımlanır ve korunur. Mülteciler; eziyet, çatışma, saldırı veya toplum huzurunu ciddi şekilde bozan diğer durumlarda, geldikleri ülkelerin dışında bulunan ve bunun sonucu olarak da ‘uluslararası koruma’ talebinde bulunan kişilerdir. İçinde bulundukları durumlar, çoğunlukla o kadar tehlikeli ve dayanılmazdır ki, yakın bölgelerdeki ülkelerde güvenlik arama amacıyla ülkelerinin milli sınırları dışına çıkarlar. Bu nedenle de devletler, BMMYK ve ilgili kuruluşların desteğini kazanarak uluslararası ‘mülteci’ statüsüne girerler. Bu kadar detaylı olarak tanımlanmalarının sebebi, evlerine geri dönmelerinin aşırı tehlikeli olmasıdır ve bu nedenle de başka yere sığınmak zorundadırlar. Bu kişiler, sığınma taleplerinin reddedilmesi halinde, büyük ihtimalle ölümcül sonuçlara maruz kalacak insanlardır” (UNHCR, 2016).

Mültecilerin uluslararası hukukta korunması ise Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği şöyle belirtmiştir: *“Mültecilere ait hakları koruyan özel hukuki düzenleme ‘uluslararası göçmen korumasına’ değinilmekte. Bu düzenlemeye olan ihtiyacın arkasında, mültecilerin ilave güvence gerektiren özel bir durumda bulunuyor olması gerçeği yatmaktadır.”* Sığınmacılar ve mülteciler kendi ülkeleri tarafından kendi istekleri

ya da devletlerinin politik tercihlerine bağılı olarak ortaya çıkan nedenlerden dolayı korunmaktan yoksundur. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin 14. Maddesi, *“herkesin sığınma talebinde bulunma ve sığınma hakkı alma hakkına değinir. Fakat Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi'nin [‘1951 Sözleşmesi’] uygulanması ve BMMYK'nin sözleşmenin uygulanmasını denetlemeyle görevlendirilmesine kadar, mülteci kavramı uluslararası seviyede açık ve net bir şekilde belirlenmemiştir”*. 1951 Sözleşmesi ve aynı sözleşmeye ait 1967 Protokolü'nün yanı sıra Afrika'da Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen 1969 ABÖ (Afrika Birliği Örgütü) Sözleşmesi gibi bölgesel hukuki araçlar da çağdaş mülteci koruma rejiminin temel taşlarını oluşturmaktadır. Bu araçlar, uluslararası bir mülteci tanımı belirlemek ve mültecilerin temel hak ve zorunluluklarını bir araya getirmek için düzenlenmiştir. 1951 Sözleşmesinin hükümleri, *“mültecilerin korunması ve muamelesiyle ilgili alınan önlemlerin değerlendirilmesinde başvuru temel, uluslararası standart olmaya devam etmektedir. Sözleşmenin en önemli hükmü, 33. Maddedeki iade etmeme ilkesidir (zorla geri göndermeme); bu hukuki düzenlemenin temelini oluşturur”*. Bu ilke uyarınca, hayatlarının veya özgürlüklerinin tehdit altında olduğu durumlarda mültecilerin, sınır dışı edilmemeleri veya geri gönderilmemeleri gerekir. Bu korumanın sağlanmasından öncelikle devletler sorumludur. BMMYK, hükümetlerin sorumluluklarını yerine getirmeleri için, ihtiyaç duyulan şekilde onlara tavsiyelerde bulunup destek olarak, onlarla yakın iş birliği halinde çalışır (UNHCR, 2016).

1.1.5. Geçici Koruma

Çatışma veya yaygın şiddet gibi ortamlardan topyekûn bir kaçışta bulunan kişilere herhangi bir koruma statüsünün tahsis edilmesini beklemeden ve herhangi bir işleme tabi tutulmadan ilk varılan devlet tarafından yapılan koruma işlemidir (IOM, 2009).

Geçici koruma kavramı özellikle Suriye kitlesel hareketi karşısında herhangi bir uluslararası tanım içinde yerleştirilemeyen Suriyelilerin bu kavram içine dâhil edilerek Türkiye’de ki statüsü belirlenmiştir. İçişleri bakanlığına bağılı olarak kurulan göç idaresi başkanlığında geçici koruma kavramı, geçici koruma kavramına dahilinde kabul edilenlerin hakları ve yükümlülükleri açıkça belirtilmiştir. Öncelikle geçici koruma

kapsamında kabul edilmesi için Birleşmiş Milletler komitesinin kararına göre şu şartları sağlaması gerekmektedir:

1. Hareketin yönünün ulusal bir sınırdan uluslararası bir sınırı doğru olması
2. İnsan hareketliliğinin yoğunluğunun dikkate değer olmakla birlikte devamlı olması
3. Hedef ülkenin bu hareketlilik karşısında bireysel sığınma prosedürleri uygulamayacak hale gelmesi

Olağandışı durumlar karşısında zorunlu olarak gerçekleşen kitlesel hareketliliğe karşı geliştirilen acil çözüm yolu olarak görülen geçici korumanın göç iradesi başkanlığındaki tanımı şöyledir; *“Devletlerin geri göndermeme yükümlülükleri çerçevesinde kitleler halinde ülke sınırlarına ulaşan kişilere, bireysel statü belirleme işlemleri ile vakit kaybetmeden, uygulanan pratik ve tamamlayıcı bir çözüm yoludur.”* Geçici koruma kanunumuzda şöyle tanımlanmakta ve açıklanmaktadır:

“Mevcut mevzuatımızda kanuni düzeyde yer almayan geçici koruma rejimi, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun “Geçici Koruma” başlıklı 91 inci maddesinde şu şekilde tanımlanmaktadır:

- *“(1) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.*
- *Bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir*

Göç İdaresi Başkanlığının görevleri arasında geçici korumaya ilişkin iş ve işlemleri yürütmek yer almaktadır. Göç İdaresi Başkanlığı tarafından, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91’inci maddesine istinaden geçici korumaya ilişkin yönetmelik çalışmaları sonucu 13/10/2014 tarihli ve 2014/6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği çıkartılmıştır.

Türkiye bu büyük kitlesel hareketi geçici koruma kapsamında değerlendirmesi geçici koruma kavramının önemini artırmıştır. Çünkü 2012 de 14.234 olan Suriyeli 16.06.2021 tarihi itibarı ile 3.724.240 geçici koruma kapsamında 2011'den günümüze izlediği politika ile birlikte attığı adımlara kısaca bir göz atalım:

1. Türkiye'nin Suriye kitlesel hareketi karşısında attığı en önemli somut adımlardan bir mutlak olarak İçişleri Bakanlığına bağlı göç idaresi başkanlığının kurulmasıdır.

Göç idaresinin kurulmasına dair kanun: *“Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 04/04/2013 tarihinde TBMM Genel Kurulunda kabul edilmiş ve 11/04/2013 tarihli ve 28615 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yasanın genelinde insan hakları ile kamu düzeni ve güvenliği arasında bir denge gözetilmiş ve karşılıklı mekanizmaların geliştirilmesine imkân sağlanmıştır.*

- *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, yabancılar, uluslararası koruma ve teşkilat yapısı olmak üzere 3 ana bölümden oluşmuştur:*
- *Yasal (düzenli) göç alanını oluşturan vize ve ikamet izinleri işlemlerinde, etkin ve sistematik bir yapı getirilerek, bürokratik işlemler ve kayıt dışılık olabildiğince azaltılacaktır.*
- *Uluslararası korumaya ilişkin hükümler, insan hakları standartlarına ve AB müktesebatına uygun olarak kanun düzeyinde belirlenmiştir. Söz konusu kanunla, ülkemizin uluslararası koruma alanındaki mevzuat ve uygulamaları, 1951 Cenevre Sözleşmesine uyumlu hale getirilmiş ve Sözleşmeye ülkemizin koyduğu coğrafi kısıtlama korunmuştur.*
- *Kitlesel akın durumlarında sağlanacak “geçici koruma”, ilk defa kanuni dayanak kazanmıştır.*
- *Kanun kapsamına giren yabancılara, toplumla hoşgörü içinde birlikte yaşamalarına yönelik, tamamen gönüllülük esasına dayalı “uyum” süreçleri belirlenecektir.*
- *Göç ve uluslararası koruma alanındaki iş ve işlemleri yürütmek üzere İçişleri Bakanlığına bağlı “Göç İdaresi Genel Müdürlüğü” kurulmuştur.*

29 Ekim 2021 tarihli ve 31643 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan 85 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Genel Müdürlüğün statüsü Başkanlık olarak değiştirilmiştir." Göç idaresindeki ifadeyle kurulumu bu şekilde olmuştur.

2. 10 şehirde geçici koruma merkezleri açmıştır ve 26 geçici barınma merkezinde 256.971 Suriyeli yabancıya ev sahipliği yapmıştır. Daha sonra bu kalış süresinin bitiminin öngörülemez bir hal alması ve devam eden hareket karşısında 16 Eylül 2020 tarihi itibarıyla 5 ilde 7 geçici barınma merkezinde 59.877 geçici koruma kapsamındaki Suriyelileri 3.559.041 ise bu barınma merkezleri dışında yaşamaktadır ve aslında bu barınma merkezlerinin yetersizliğini belirten göstergelerdendir.
3. Geçici koruma kapsamı altına alınan Suriyelilerin en önemli sorunlarından biri kayıt dışı olmaları ve şehirlere düzensiz dağılımıyla birlikte şehirlerin demografilerini olumsuz olarak etkilemesidir. Göç idaresi başkanlığı 23 Eylül 2021 itibarıyla 3.714.918 Suriyelinin Biometrik kaydı yapılarak Geçici Koruma Kimlik Belgelerinin düzenlendiğinin belirtmiştir.
4. Kitlemel hareket ile gelen Suriyelilerin zorunlu ihtiyaçlarının karşılanması ile birlikte savaş ortamından uzak sosyal hayatlarına devam edebilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Bunun için göç idaresi başkanlığında belirtildiği ifadeyle *"Geçici barınma merkezlerinde, okul öncesi de dâhil olmak üzere, okul çağındaki tüm çocuklar için eğitim hizmetleri mevcuttur ve Türk vatandaşlarına verilen standartta sağlık hizmetleri verilmekte; yabancılar için ibadethane oluşturulmakta, ihtiyaçlarını sağlayabilmeleri için market kurulmaktadır. Geçici koruma kapsamındaki Suriyeli yabancılar için yetişkin eğitim merkezleri de mevcut olup bir mesleği olmayanlara, yeterli beceri kazandırılarak meslek sahibi olmalarına yardımcı olunmaktadır."*

1.2. KALKINMA, BÖLGESEL KALKINMA

Kalkınma kavramının temeli insanın yaşam koşullarının iyileştirilerek imkânların eşit dağılımıyla toplumun refahının sağlanması yatmaktadır.

Göçlerin özellikle düzensiz göçlerin belirli bölgelerde toplanması var olan dengeyi sarsarak fırsat eşitliğini sekteye uğratması bölgede kalkınmayı ve yine diğer

bölgeler arasındaki kalkınma farkını artırmaktadır. Buna çözüm olarak öncelikle hizmetlerin bölgelere eşit dağılmasını sağlamakla birlikte aradaki dengesizliğin giderilmesi için gelişmede geri kalmış bölgelerin teşvik programlarıyla desteklenmesi gerekmektedir (Genç & Ustagil Gündüz, 2019).

Kalkınma toplumun refahının iyileşmesi ve artmasıdır. Kalkınma kavramı küreselleşme ile birlikte özellikle 1990lardan sonra odak noktası ekonomi iken kaynakların hızlı tüketimi ile birlikte insan ve doğa merkezli olarak değişmeye başlamış ve sürdürülebilirlik kavramı kalkınmanın en önemli amaç ve araçlarından olmuştur.

Göç ve kalkınma ilişkisi ise göçün, kalkınmayı işçi dövizlerinin ülkeye girmesi, ülkelerarası girişimciliğe katkı sağlaması, işgücü arz talep dengesini sağlaması, döviz getirisi ile ekonomiye, beyin göçü ile bilginin dolaşımını sağlaması, teknolojinin transferi ile eğitim alanı gibi etkileri kalkınmaya pozitif etki ettiği belirtilmektedir. Göç veren ve göç alan yer arasındaki döngüsel göç etkileşimi artırarak göçü olumlu etkilemektedir. Negatif olarak ise yönetilemeyen göç kalkınmayı olumsuz etkilemekte bazı olumsuz etkilerini ise şöyle sıralamak mümkündür: alt yapı sorunlarının tetiklenmesi, çarpık kentleşme sorunun büyümesine yol açması vb. etkilerdir.

Lewis modeli ise göçün etkisi şöyledir: göç veren bölgeler de işçi ihracı beşerî sermayenin kaybı nedeniyle üretimde düşüşler olurken ücretlerde yukarı yönlü bir baskıya neden olmaktadır. Eğer göç veren bölge de kalan vatandaşlar nitelikli ise işçi verimi düşmez ancak nitelikli işçi göçünün olması göç veren bölgede üretimin düşmesine göç alan ülke için ise işçi fazlalığının oluşmasına neden olmaktadır.

Özellikle dış göç ve kalkınma ilişkisine iyimser ve kötümser bakanlar şöyle yorumlamaktadırlar; iyimser bakış açısı ile kalkınma ve göç eğer başka ülkelere göç edenler işçi olarak gittiği ülkede işçi statüsünden girişimci statüsüne yükselebilirse hem göç ettiği ülkeye hem de kendi ülkesinin kalkınması açısından faydalı olabilecektir.

Göç ettiği ülkeye üretimi ve verimi artırması ile kendi ülkesine ise bilgi deneyim döviz ile yeni aktarımlarla yarar sağlar. Kötümser bakış açısı ile bakıldığında ise göçmen bütün bilgi ve yatırımların göç edilen yere aktarılması ve göç edenin geri dönmemesi kalkınmada göç veren yeri geri bırakacaktır. İki farklı görüşün dayanakları da göçün varlığı halinde ileri sürülmektedir ama göçün varlığını yitirmesi bilgi, üretim ve insanın statik durumdan dinamik hale getiren göçün dinamik yapısını olumsuz etkileyecektir.

Hizmet ve yatırımların ülke geneline dengeli dağıtılması göç hareketlerini yavaşlatacak ve insanların yaşadıkları bölgeleri sahiplenmelerini sağlayacaktır. Göç yoluyla başka bölgeye giden bireyler yaşadıkları bölgeyi sahiplenmek yerine kendilerini Misafir gibi görerek o yere aidiyet taşımamaktadırlar. Bu durum kent kültürü oluşturmaya olumsuz etkilediği gibi kentli olmayı da geciktirmektedir.

İnsanlar asli ihtiyaçlarını giderecek, refah seviyelerini artıracak imkânlardan yoksun kaldıklarında arayış içine girerek bu fırsatların sağlandığı yerlere göç edeceklerdir. İnsanların hizmetlerin bulunduğu yerlere yoğunlaşmasına zemin oluşturmak yerine hizmetlerin Vatandaş ayağına götürülmesi göçlerin azalmasını sağlayacak ve bölgesel kalkınmayı güçlendirecektir. Göç hareketleri daha çok bölgesel şartlardan kaynaklanmaktadır. Daha verimli eğitim ve sağlık hizmetine erişim beklentisi, güvenlik, refah ve istihdam imkânı gibi göç etmeye sebep olan etmenlerin bölgesel düzeyde iyileştirilmesi gerekir.

Göç etmeye sebep olan sorunların çözümü için uygulanabilir kalıcı politikalar üretilmesi yoluyla insanların kolay yer değiştirmeleri önlenecek, birikimlerin ve katma değerlerin bulunulan bölgede kullanılması sağlanacak ve ülkenin dengeli kalkınmasına katkı sağlanmış olacaktır.

Göç ile kalkınma arasında yakın bir ilişki olup kalkınmayı olumsuz etkileyecek unsurların giderilmesi önemli bir hedeftir. 21. Yüzyılın ortalarında göçlerin döngüsel bir şekilde bölgeler arası dengesizlikleri gidereceği ve etkileşimi artıracığı fikri savunulurken, işgücü göçünün göç veren bölgeleri zayıf düşürdüğü ve geri kalmış bölgeleri daha da yoksullaştırdığı görülmüştür. Göç alan yerler özellikle imkân ve fırsatları daha fazla ve gelişmişlik düzeyi daha yüksek olan yerlerdir. Göç veren yerlerden de özellikle kabiliyetleri ve imkânları daha iyi olanlar göç etmektedir.

Böylece göç edilen yerlere gelen nitelikli insanlar o bölgenin daha da kalkınmasına katkı verirken terk edilen yerler de geri kalmışlığı hızlandırmaya devam etmektedir.

Ülkenin kalkınmasında dengenin kurulması, yatırımların her alana ve bölgeye yayılması kalkınmayı hızlandıracak ve eşitlikçi bir anlayışla ülkenin refah seviyesi artacaktır (Genç & Ustagil Gündüz, 2019).

1.3. ENTEGRASYON

Farklı ülkelerde ve farklı bağlamlarda kullanılan ve anlaşılan “entegrasyon” terimi, göçmenlerin hem birey hem de grup olarak toplumun bir parçası kabul edildiği süreç olarak tanımlanabilir.

Entegrasyon kavramı esasen göçmenler ile göç edilen ülkede yerleşik toplumlar arasında iki yönlü bir sürece atıfta bulunur. Yerleşik halk, göçmen olarak ülkelere gelen kişileri kabul konusundaki gerekli somut koşullar, her bir ülkede farklılık gösterebilir. Mesela Ukrayna’dan Avrupa’nın değişik ülkelerine gelen göçmenlerin toplumsal düzeyde kabul görülmeleri ile Suriye’den gelen göçmenlerin kabulleri arasında farklılığın oluşması gibi. Entegrasyon göç eden ve göç alan toplumlar arasında sosyal ilişkileri ifade ettiği için daimî yerleşimi kast etmesine gerek yoktur. Ancak göçmenlerin ve ev sahibi toplumların haklarına ve yükümlülüklerine, farklı türde hizmetlere ve işgücü piyasasına erişime, göçmenleri ve ev sahibi toplulukları ortak bir amaç için bir araya getiren temel değerlerin tanımlanmasına ve bunların gözetilmesine ilişkin hususlara işaret ettiğini de göz ardı etmemek gerekir. Entegrasyonun sağlanmasındaki sorunların çözümü için ise önerilen en önem araç öncelikle yerel entegrasyonun sağlanmasının hedeflenmesidir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. GÖÇE KURAMSAL ÇERÇEVEDEN BAKIŞ

Tablo 2.1 Göçe Kuramsal Çerçeveden Bakış

	MİKRO	ORTA BOY	MAKRO
AÇIKLADIĞI GÖÇ TÜRÜ	Bireysel Güç		Bunlar toplam göç eğilimleri üzerine odaklanmakta ve bunları açıklamaya çalışmaktadırlar
TEORİ ÇEŞİTLERİ	İtici ve Çekici Faktörler Teorisi Davranışsal Modeller Teorisi Sosyal Sistem Teorisi	Sosyal sermaye teorisi, kurumsal teori, ağlar teorisi bu grupta yer alır	
GÖÇÜN NEDENİ	Olarak bireysel değerleri, İstekleri ve Beklentileri (daha iyi yaşam, gelir elde etme gibi)	Bunlar hane veya toplum düzeyinde göç nedenlerini Açıklamaya çalışmakta, Sosyal ağlar üzerinde durmaktadırlar	Bu grupta yer alan teoriler ekonomik yapı, gelir ve istihdam fırsatları ile Farklılıklarını örneklem olarak seçebilmektedirler.

Göç sebep ve sonuçlarının bölgelere duruma koşullara balı olarak çeşitlilik gösteren geniş bir perspektife sahip dinamik yapısı nedeniyle çeşitli kuramlar geliştirilmiştir bunlar:

2.1. RAVENSTEİN GÖÇ KURAMLARI

Kuramsal açıdan ilk kez ele alan Ravenstein göçün temel nedenini sanayileşme olarak belirlerken ve bu kuramında göçü kentleşmeye dayandırmıştır yani bir yerdeki sanayi, ulaşım olanakları geliştikçe oraya yönelen göç hacmi de artar. Göç kanunları adlı çalışmasında göç kanunlarını şöyle belirlemiştir:

- Göçmenler kısa mesafeli yere göç ederler bu göç ticaret ve sanayi merkezlerine doğru ilerlerken nüfusun yer değiştirmesiyle sonuçlanır
- Bir kentteki sanayinin gelişmesi önce kırsaldaki insanları buraya çeker kırsaldaki boşalmayı ise uzak bölgelerden gelen göçmenler doldurur uzak bölgelerdeki boşluğu ise o bölgelere yakın göçmenler doldurur kentin gelişimi devam ettikçe göçün bu döngüsü devam etmekle birlikte gelişir
- Gelişen bu göç döngüsü kentlere dağılır ve yayılır
- Her göç akımı yeni bir göç akımını tetikler ve oluşturur
- Uzun mesafedeki göçler de büyük ticaret merkezleri tercih edilmektedir
- Kent halkı kırsal kesime göre daha az göçmen durumundadır
- Kadınlar erkeklere göre daha fazla göç etmektedirler

Ravenstein kuramın da göçün amacı kentin gelişen ekonomik ve endüstrisindeki getirisinden pay almak. Bu getiriden pay almak için başlayan göç zincirleme basamakları içinde devam etmekte ve her bir basamak itici ve çekici güçleri içinde barındırırken yayılma ve emilme basamaklarını tetiklemekte her göç bir diğer göçü doğurmakta ve göç alan yerin de aynı zamanda göç verdiği de görülmektedir. Ravenstein, göçün farklı koşullardan kaynaklı zorunlukları sosyal çevrenin iklim koşullarının göçün nedenleri olabilecek birçok nedenin olduğunu belirtmiştir. Ancak asıl nedeni ekonomik olarak daha iyi olma arzusunun olarak belirtilmiştir. İşte bu ekonomik olarak daha iyi olma isteği ve ikinci olarak 1889 da çıkardığı göç kanunları adlı çalışmasına eklediği bir diğer madde göçün sürekliliğidir göçün sanayi ve ticaretin gelişmesiyle birlikte artacağını ve devamlılığını vurgulamıştır.

2.2. KESİŞEN FIRSATLAR KURAMI

Samuel A. Stouffer ‘kesişen fırsatlar’ kuramında bu kuramda eğer bir yerdeki fırsatlar olanaklar ne kadar fazla ise oraya doğru göç te o kadar fazladır ve ekonomi istihdam ve göçün hareketliliği arasında doğru bir orantı vardır ekonomik fırsatlar ve istihdam arttıkça bu yerlere doğru göç eden insan sayısı bununla birlikte artmaktadır.

2.3. PETERSENİN GÖÇ TİPİ SINIFLANDIRMASI

Göçü itme -çekme etkenleri üzerinden açıklayan Petersen asıl olarak şu sorunun üzerine kuramını oturtmuştur bazı insanlar göç ediyorken neden bazı insanlar göç etmiyor. İşte göçe neden olan itici faktörlerin ve çekici faktörlerin varlığı göçün ana nedenidir ve bu faktörler zaman içinde değişim göstererek bir itici faktör çekici faktöre dönüşebilir. Kurama göre göçün ana nedeni olan ekonomik koşullarla birlikte bireysel ve sınıfsal farklılıklarında ekonomik durumu etkilediği için bu faktör üzerinde durmuştur.

Göçü açıklarken yenilikçi ve muhafazakâr olarak ikiye ayırarak açıklayan Petersen yenilikçi bakış açısından insanlar mevcut durumlarını değiştirmek ya da muhafazakâr olarak açıkladığında ise değişen koşullara karşı değişmemek için yer değişmektedir diyerek iki bakış açısına göre de göçün gerekli olduğunu ancak farklı nedenlere dayandırdıklarını açıklamıştır.

Petersenin göç sınıflandırması ilkel, zorunlu, yönlendirilmiş, serbest ve kitlesel göç ayrımlarından oluşur

İlkel göç: ekolojik etmenlerin iticiliğinden kaynaklı yapılan bu göçlerde genellikle göçmen toplulukların yaptığı göçlerdir ve göçleri yönlendiren çevrenin itici ve çekici güçleridir

Zorunlu göç: bu göçün temel nedeninin ise politikalar oluşturmaktadır yönetimi elinde bulunduran kesimce ya da devletlerin politikaları sonucu baskı ve zorlama ile yapılan göçlerdir ve birey iradesi dışındadır bu göçler.

Yönlendirilmiş göçler: bu göç tipinde temel neden zamanın sosyal ve politik koşulları etkileri bu yönüyle zorunlu göçlere benzeyen yönlendirilmiş göçler inisiyatifin bireyin elinde olmasından dolayı zorunlu göçlerden ayrılır çünkü zorunlu göçlerde bireyin hiçbir inisiyatif hakkı yoktur

Serbest göç: bu göç tipinde herhangi bir sosyal ve politik zorlama olmadan bireylerin ve toplulukların kendi iradeleri ile gerçekleştirdikleri göçlerdir

Kitlesel göç: bu göç türünün ana nedenini gelişen ve değişen dünyada teknolojinin ilerlemesiyle birlikte ulaşım imkân ve koşullarının gelişmesiyle birlikte imkanların artmasıyla yapılan kolektif göçlerdir

2.4. İTME ÇEKME KURAMI

Everett s.Lee bu kuramın da aslında Ravenstein göç kuramında ki sanayi ticari merkezlerin çekici faktörleri ile göç alması kırsalın ise itici faktörler ile göç vermesine dayandırmasından etkilenmişti ve A Teory Of Migration makalesinde göçü bazı faktörlere dayandırarak açıklamıştır. Bu faktörler:

- Yaşanan yerle ilgili
- Hedef bölge ile ilgili faktörler
- Araya giren engeller
- Kişisel faktörler

Lee kuramı orijin diye belirlediği yani göçün başladığı yer, göç edilecek yer olan hedef diye adlandırdığı ve iki ana hedef arasında gerçekleşecek göçte karşılaşılabilecek engeller den oluşan üçlü bir eksenden oluşmaktadır. Orijinden hareketliliği sağlayacak itici faktörlerin varlığı ve hedefi çekici kılacak faktörler bu göçün dinamiğini sağlayan etmenlerdir. İtici ve çekici olarak bahsettiği faktörler ise bireylerin ihtiyaçlarına göre şekillenmekte ve değişmektedir genel olarak çekici faktörler eğitim, iyi yaşam koşulları, sağlık vb. konular iken itici faktörler kötü yaşam koşulları, eğitim ve sağlık olanaklarının yetersizliği vb. konulardır (Özyakışır, 2013).

2.5. MODERNLEŞME OKULU: DENGİ KURAMI

Modernleşme okulu göçün batı ve üçüncü dünya ülkeleri arasındaki gelişmemişlik gidererek üçüncü dünya ülkelerinin modernleşmesini sağlayarak bu iki arsında dengenin kurulabileceğini savunmaktadır. Modernleşmeden kasıt tarım bölgelerinden sanayi bölgelerine doğru göç ile birlikte kentleşmenin artması olarak açıklamaktadırlar.

W.A. Lewis ikili ekonomi modelinde gizli işsizlik sorununu yaşadığı tarım bölgelerinden sanayi bölgelerine doğru yapılan göç ile birlikte işsizlik ve istihdam sorununa çözüm olacağına ve kalkınmanın sağlanarak bölgelerin az gelişmişliğine çözüm bulunabileceğini savunmuştur

Genel olarak denge kuramcılarının göçün özellikle göç veren ülke olmak üzere modernleşmeye katkı sağlayarak bölgeler arasındaki dengesizliği gidermekte faydalı olduğunu savunmaktadırlar. Bu faydaları şöyle sıralanabilir:

- Kırsaldan sanayi bölgelerine göç hareketi kentlerde işgücü transferi sağlayacak ve yeni talepler yaratacaktır.
- Kırsalda işgücü ihtiyacı doğuracaktır.
- Kırsal ve kent arasında ekonomik dengeyi sağlayacaktır.
- Geçici göçlerde işçiler modern bölgelerin norm ve değerlerini götürecek ve toplumların değişmesine ve gelişmesine katkı sağlayacaktır göç veren ülkeye fayda sağlanmış olacaktır.
- Ülkelerine dönen işçiler öğrendikleri becerileri ülkelerine taşıyarak üretime katkı sağlayacaktır.

2.6. BAĞIMLILIK OKULU: MERKEZ -ÇEVRE KURAMI VE DÜNYA SİSTEMİ KURAMI

Özellikle modernleşme okuluna tepki olarak ortaya çıkan bağımlılık okulu göçün uzun vadede az gelişmiş bölgelerin faydasına değil zararına etki ettiğini savunmuşlardır bu okulun önemli kuramlarından biri merkez -çevre kuramıdır.

2.6.1.Merkez Çevre Kuram

Merkez olarak nitelendirdiği ekonomik olarak gelişen bölgeler ve çevre olarak nitelendirdiği kapitalist sistem içerisinde gelişmiş ülkelere bağımlı hale gelmiş bölgeler arasındaki doğal kaynak işgücü ve hammadde akımının gerçekleştiği bir ilişkiden bahsedebilmektedir. bu merkez ve çevre arasındaki ilişki şu şekilde ilerlemektedir merkez ülke çevre ülkeden özellikle hammadde, hammadde işlenerek üretilen mallara pazara ucuz işgücü almakta önce hammadde ucuz emekle işlenmekte düşük maliyetli ürün hem kapitalist ülkenin ihtiyaçlarına cevap vermekte hem ihraç edilmekte bazen çevre ülkelerde maliyeti azaltmak için sanayiye buralarda kurarak hem hammaddeye yakınlık

hem de ucuz işgücü kapitalist sistemin döngüsünün ilerlemesine katkı sağlamaktadır bu düzen denge kuramcılarının gelişmiş ve gelişmemiş bölgeler arasındaki dengenin kurulmasına etki ederek gelişmemiş bölgenin faydasına olduğu görüşü aksine gelişmemişlik sorunun sürekliliğine katkı sağlamaktadır. Bağımlılık okuluna göre; Bağımlılık kuramının bir diğer kuramı ise dünya sistemi kuramı bu kuramda ana fikir uluslararası göç güçlü ekonomiler zayıf ekonomilere göçü ile yeni bir dünya sistemi kurmalarına dayanmaktadır gelişmiş ülkelerin işgücünü gelişmemiş ülkelere taşıyarak denge değil sömürü ile bu ülkeleri kendilerine bağımlı hale getirmektedir. Wallerstein Dünya Sistemi Kuramında öncelikle dünya ekonomisini yarı çevre, çevre ve çekirdek olmak üzere küçük parçalara bölerek açıklamaktadır. Göçün nedeni gelişmiş ülkenin arz talep dengesindeki arz aleyhine bozulması sonucu işgücünün ucuz olmamasına karşı ucuz emek için göçmen işgücüne ihtiyaç duyması sonucu çevrelerde merkeze doğru gerçekleşen hareketliliktir göç (Özyakışır, 2013).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRKİYE GÖÇ TARİHİ VE POLTİKASI

3.1. TÜRKİYE VE GÖÇ İLİŞKİSİNİN TARİHSEL PERSPEKTİFTEN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1.1. Türkiye'nin Genel Göç Tarihi

Göç tarihini Karpat zaman açısından sınırları belli olmayan devletler dönemi göç ve sınırları belli olan devletlerden sonra göçler olarak ikiye ayırmaktadır ilki 3. Ve 11. Yüzyılda Gotlar, Hunlar, Cephizler, Avarlar, Peçenekler, Kumanlar, Slavlar, Bulgarlar, Macarların yaptığı göçle sonucu Avrupa'nın temeli atılmakla birlikte asimilasyonlar yaşanmış küçük gruplar ve devletleşemeyenler diğer grubun içinde eriyerek asimile olmuşlardır. İkinci yani sınırları belli olan dil etnik birliği esas alan devletlerin kuruluşu ile göç kavramı farklı boyutlar kazanmıştır ekonomik ve siyasi ağırlıklı olmaktadır göçün nedeni olduğu görülmektedir özellikle sanayileşme göçün yönünü belirleyen önemli bir araç olmuştur sermaye miktarının artması üretim artışı iş gücüne olan ihtiyacı artırması göçü hızlandırmıştır. Özellikle bu dönemde birinci dönemden farklı olarak asimilasyonun azaldığı görülmektedir Türkiye ise göç tarihi özellikle Türklerin orta Asya dan önce Anadolu ya göç etmeye başlamasıyla jeopolitik konumu nedeniyle bir göç güzergahına kurulmasıyla göçün ana aktörlerinden biri haline gelmiştir. Daha sonra Rumeli'ye göç etmiş buradaki Slav ve Helen uygarlıklarını göçe zorlayarak balkanlara ve Akdeniz de yani medeniyetlerin temellerinin atılmasına neden olmuştur. Orta Asya dan gelen oğuz boyları geldikleri Anadolu da kavimleri yok etmeden onlarla birlikte yaşamayı seçmeleri hoşgörülerini buradaki halkı zorunlu göçe zorlanmanın önüne geçmiş hem yeni bir çatışmayı engellemek ile birlikte hem de buradaki evlilik ve din değiştirme yolları ile bütünleşmeleri daha kolay entegrasyon ile birlikte devletleşmelerini kolaylaştırmıştır.

Osmanlı devleti uyguladığı istimalet politikası sayesinde göç veren bir ülke konumunda olmamıştır göç alma durumu ise özellikle 1683 Viyana bozgunundan sonra Avusturya'nın din farklılığı nedeniyle Müslümanları göçe zorlamasıyla tarihinde büyük bir göç ile karşılaşmıştır bu göç alma 1686 da Rusların kırımın jeopolitik konumunun önemi ve ekonomik kaynaklı nedenlerle özellikle buradaki Müslüman halkı göçe

zorlaması Osmanlı topraklarına göçü devam ettirmiştir Avusturya kırım ve ardından dan Rusya'nın Ortodoks Hristiyan ülkesi arzusu Kafkaslardaki özellikle Kafkasların kuzeyindeki verimli ovalara Rus halkını yerleştirmeleri Müslüman halkını göçe zorlayarak Kafkasları Ruslaştırması Osmanlının göç almasını devam ettirmiştir. Kafkaslardan gelen göç uzun yıllar devam etmiş Bolşevik ihtilali ile yavaşlasa da tam anlamıyla bitmemiştir daha sonra bu göçleri 1877ve 1878'te balkanlardan gelen göçler ile devam etmiştir burada ana neden Avusturya ve Kafkaslarda da olduğu gibi din ana temelidir bir diğer neden ise ırktır safi Bulgar ve Sırp ırkından oluşan millî devlet kurma ve asıl yerleşmiş ırkı ötekileştirerek asimile etme düşüncesiyle Müslüman Türk halkı öldürülmüş ve sürgün edilmişti Müslümanların bir milyonu öldürülmüş iki milyondan fazlası 1878 1912 1913 göçe zorlanmıştır (H.Karpat & Tırnakçı,2019).

Hristiyan Ortodoks Sırp devleti kurma düşüncesine hizmet etmeye devam etmiştir göç ve bu düşüncenin gerçekleştirmek için bir araç olarak kullanılmıştır 19.yy demografiyi değiştirmek için hem siyasi hem de kültürel boyutlarda bir silah olarak kullanılmaya devam etmiştir göç ve 20.yy millileştirme düşüncesinin en son örneklerinden biri olarak 1984 1989 arasında Türkleri asimile ederek Bulgarlaştırma zorbalıkları Anadolu'nun göç alma nedenlerindendir birde bu toprakların göç verme tarihine kısaca değinecek olursak Rusya 1774 ve 1812 de kuzey Karadeniz'deki toprakları alması ile buraların daha çok gelişmesi için özellikle Rum ve ermeni halkını Anadolu'daki buraya çekmek için çalışmıştır ve göç almıştır ekonomik nedenli olarak vermeye başlamıştır Osmanlının özellikle ekonomik olarak zayıflaması göç vermesinin ana nedenlerinden biri olmuş örneğin 1860 Harput Lübnan ve Suriye bölgelerinde olan topraklarında ABD ve güney Amerika'ya sadece ekonomik nedenli olarak göç gitmiştir (H.Karpat & Tırnakçı,2019).

3.2. TÜRKİYE'NİN GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE GÖÇ POLİTİKALARI

3.2.1.Osmanlıdan Günümüze Göç politikası

Osmanlı özellikle göçmen politikasında aynı idare altında birlikte uzun yaşamanın verdiği artık benzerleşen kültür birliği ile birlikte ayrılıkların en aza inmesinden kaynaklı çok büyük sorunlar yaşamamıştır. Özellikle göçmenlere karşı uyguladığı iskân politikasında göçmenlerin büyük gruplar halinde bir yere

yerleştirmekten ziyade küçük gruplar halinde farklı bölgelere yerleştirerek grupların birleşerek ayrışmalarını engellemiş aynı zamanda kolay kaynaşmaları gerçekleştirmiştir.

Balkan ve Kafkaslardan gelen göçler Osmanlı tebaası olarak uzun süre yaşamış olmaları din birliği kültür birliği göç alan Osmanlıyı zorlamamıştır. Osmanlı 1912 1913 Balkan savaşları ile göçe zorlanan Müslümanlar Makedonya batı Trakya ve Bulgaristan'dan 400000 fazla öldürülürken 450000 fazlası Anadolu topraklarına göçe zorlanması yeni bir göç dalgasıyla karşı karşıya bırakmıştır. Birinci dünya savaşı sonrası 1926 da batı Trakya ve adadaki Müslümanlar Anadolu'daki Rumlarla yer değiştirerek mübadele ile göç almayı ve göç vermeyi tarihinde birlikte yaşamıştır. Dünya düzeni imparatorluklardan milli devletlere doğru evrilirken büyük bir imparatorluk olan Osmanlıda milli devlet olma yolculuğunda kaybettiği büyük topraklarla birlikte göç almış kurulan yeni milli devletlerle birlikte ise gayrimüslim tebaayı göç vermiştir.

3.2.2. Türkiye ve Göç Politikaları

Göç insanın varlığı ile eşdeğer olarak var olan bir kavramdır. Nedenleri, sonuçları değiştikçe ortaya koyulan politikalarda değişmiştir. Bu politikalar zaman zaman yetersiz kalmıştır. Göçmenlere karşı ortaya koyulan politikaların yetersiz kalmasının altındaki nedenler:

- Göçmenlerin bir tehdit olarak algılanması
- Göçe karşı ortaya koyulan politikaların göçün geçici olduğu düşüncesiyle oluşturulması
- Göçmenlerin muhalefet ve iktidar tarafından politik araç olarak görülmesi

İç duygu göç politikalarını üç döneme ayırmaktadır. Ona göre birinci dönem 19231950 yıllarını kapsayan ulus-devlet inşasının erken dönemidir. İkincisi, 19501980 yılları arasındaki ulus-devlet inşasının (ve korunmasının) 'yerel' ve 'ulusal' olarak yerleşik hale geldiği süreçtir. Sonuncusu ise, 1980 yılından bu yana, ulus devlet inşasının (ve korunmasının) 'küresel' olarak belirginleştiği aşamadır. Yazar bu üçlü ayrımın genelde Türkiye'nin ekonomik, toplumsal ve siyasal tarihinin dönemlere ayrılması ile de benzerlik gösterdiğini belirtmektedir (Aktel & Kaygısız, 2018).

Türkiye'nin ortaya koyduğu göç politikaları çerçevesinde şekillenen göç kavramı ortaya koyulan görüş çerçevesinde yasal zemine oturtulmaya çalışılmıştır.

Tarihsel akış içerisinde bakacak olursak Göç politikaları genel olarak ülkeler bazında göç verme ve göç alma durumları etrafında şekillenmektedir göç verme açısından ülkeler kalkınmaya etki edecek içgöçü ile ülkeye döviz girmesi ile amaçlarken göç alma açısından ise özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından ekonomik bir yük altına girmeyecek politika üretmek fikri üzerinde yoğunlaşmaktadır işte bu politikaları ortaya koyarken olumsuz etkileri en aza indirmek için şu teorilerden yararlanılmaktadır.

Türkiye göç ile ilgili genel mevzuatı tarihsel akış ile birlikte ihtiyaçlar ve koşullar itibarıyla şekillenmiştir. Öncelikle Yunanistan'la olan nüfus mübadelesi nedeniyle 1926 yılında iskân kanunu çıkarılmıştır. Daha sonra 1934 iskân kanunu ile bu kanun ile yeni düzenlemeler yapılmıştır. 1951 de Cenevre sözleşmesine taraf olmuş. 1994 dünyada ki uygulamalarla daha uyumlu hale gelmek adına iltica yönetmeliği çıkarılmış AB ile uyum politikaları çerçevesinde 2005 yılında Türkiye ulusal eylem planı hazırlanmış böylelikle iltica ve göç alanında da AB ile uyumlu bir göç politikası çizgisinde yol almak amaçlanmıştır. Ulus devlet düşüncesi temelli göç politikaları 2011 yabancılar ve uluslararası koruma kanunu ile dinamik bir şekilde ilerleyen göç hareketiyle uyumlu olarak gidilmeye çalışılmış. Genel bir çerçeveden irdelenecek olursak ortaya koyulan politikalar şu yasal zeminlerle desteklenmiştir:

3.2.2.1. 885 Sayılı İskân Kanunu

Çok uluslu bir imparatorluğun geride kaldığı milliyetçilik ideolojisi ile dünyada milli devletler temellerinin atıldığı bu yıllarda zorunlu göç ile karşı karşıya kalınca 1926 yılında mübadelenin esaslarını hukuksal zemine oturtmak için hazırlanmıştır Türkiye'nin göç politikasını şekillendirmek için attığı ilk adım diyebiliriz 13 maddeden oluşan bu kanun da mübadeleyi düzenleyici esaslara dayanmaktadır.

3.2.2.2. 1951 Cenevre Sözleşmesi

1994 'Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik' bu yönetmenlikte ülkede özellikle yoğun olarak mücadele edilen terör sorunun etkilerinin yoğun olarak hissedildiği bir siyasi ortam içerisinde çıkarılmıştır. Kanun amaç olarak 1951 Cenevre sözleşmesi ve 1967 protokolü uyarınca sığınma talebinde bulunan yabancılar uygulanacak usul ve esasları belirlemek

veya diğer ülkelere sığınma talebinde bulunan ülkelerde ikamet izni başvurusunda bulunmaktır. Sınırlarımızda sığınma arayan veya nüfus hareketleri için geçerli olabilecek usul ve esasları belirleyen yabancılar gibi.

3.2.2.3. 9938 Sayılı Kanun

2006 yılında 1994 yılında çıkarılan yönetmenliğin ihtiyaçlara cevap vermede yetersiz kalması neticesinde "Muhtemel Nüfus Hareketine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" teki valiye beş gün içinde başvuru yapma zorunluluğu "gecikmesiz" olarak değiştirildi. Makul en kısa sürede başvuruda bulunmayanlar, gecikmenin nedenini açıklamalı ve bu konuda yetkili makamlarla iş birliği yapmalıdır.

3.2.2.4. 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

Dünyanın değişen yapısı önce çok uluslu devletlerin evrilmesiyle ulus devlet amaç edinilmiştir daha sonra bilginin hızla yayılmasıyla ulus devletler ulusal sınırları kesin çizgiyle net şekilde çizmeyi amaçlayan görüş tek bir dünya devleti olmaya doğru değişim yaşayarak küreselleşme kavramının bütün dünyada kabul görmesi tabi ki göç olan bakış açısında değişim yaşanmasına neden olmuştur küreselleşme ile birlikte göç önem kazanmış insanın dinamiğini artırarak hareket etme kabiliyetini kolaylaştırmaya amaçlamıştır. Bu görüş çerçevesinde tatbiki göçlerde artmıştır. Türkiye’de bu dünya anlayışı çerçevesinde hareket etmiş oluşturduğu politikaları hem Avrupa birliğine uyum çerçevesinde hem de gelişmekte bir ülke olarak değişimle birlikte gelişmek için yasal zemine oturtmaya çalışmaktadır politika ve görüşlerini yasanın amacı değişen küresel göç ile birlikte şartlara ve içinde bulunulan duruma kanunların cevap vermemesi ve yeni düzenlemelerin özellikle Suriye kitlesel hareketiyle birlikte artmasıdır bu kanun ile birlikte ihtiyaçlara cevap vermeyen 15.07.1950 tarihli ve 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun, 15.07.1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanunun bazı hükümleri kaldırılmış. Kanuna göre yabancılar için vize alma zorunluluğu, ikamet izinleri, vatansız kişilerin ve mültecilerin hukuki statüsü ve Genel Göç İdaresi’nin organizasyon yapısı gibi konular düzenlenmiş, yabancılar için kanun ve yönetmelikler entegre edilmiştir.

2005 yılında Türkiye ab ye üyelik kapsamında AB tarafından Katılım Ortaklığı Belgeleri ile İlerleme Raporları dikkate alınarak Göç ve İltica alanında Ulusal Eylem

Planı hazırlanmış ve 2010 yılında Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile bu raporun ilk somut adımı atılmış.

Daha sonra ilerleme 29 Nisan 2011 de ki kitlesel hareket ile birlikte değişik bu boyut kazanmış bu harekete karşı ise şu önlemler ve politikalar oluşturulmuş AFAD kontrolünde barınma merkezleri oluşturulmuş ve AFAD'a bağlı olarak kayıt kabul hizmetleri bürosu açılmış ve kayıtlar buradan yapılmıştır.

Bu kitlesel akının yönetilmesi ve birtakım tedbirlerin alınarak uygulanması için 30/03/2012 tarihinde 'Türkiye'ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge İçişleri Bakanlığı tarafından yürürlüğe konulmuş, kabuller bu yönetmelik hükümlerine göre uygulanarak geçici bir çözüm oluşturulmuştur.

2013 yılında çıkarılan YUKK ve YUKK'nun 91. maddesine dayanılarak çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliği ile Suriyeli sığınmacılar konusunda kalıcı bir politika izleme yoluna gidilmiştir. 2013 yılında YUKK'un çıkarılması ve ardından Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kurulması olduğunu söyleyebiliriz.

YUKK'un getirmiş olduğu en önemli değişikliklerden bir tanesi de sığınmacı kavramının yerine 'şartlı mülteci', 'geçici koruma' ve 'ikincil koruma' gibi yeni ve kategorik kavramların getirilmiş olmasıdır. Bu değişiklik Suriyeli mültecilerle ilgili son dönemdeki en önemli güncel düzenleme olan Geçici Koruma Yönetmeliği'nin de altyapısını oluşturmaktadır (Kutlu, 2015, s.4). YUKK'nun 91. maddesine dayanılarak 2013 yılında çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliği bu haktan kimlerin yararlanabileceği konusunu şu şekilde düzenlemektedir:

"Geçici koruma; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen ve sınırlarımızı geçen yabancılardan haklarında bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemi yapılamayan yabancılara uygulanır." Bu madde ile birlikte coğrafi sınırlama koyduğumuz ve taraf olduğumuz Cenevre sözleşmesi ile Türkiye'de ki kavram karmaşasının önüne geçilmek istenmiş ve hukuki bir zemin hazırlanmış ve herhangi bir hukuki zemini olmayan misafir, muhacir anlayışı uluslararası alanda da ifade edebileceğimiz bir zemine

oturtulmuş.Kavramsal zemine oturtulmanın önemi özellikle AHİM davalarında Türkiye'nin fazla miktarda tazminata mahkûm edilmesi etkili olmuştur.

Suriye kitlesel hareketi sonrası olan mevzuat değişikliklerinin iki ana temeli öncelikle ortada halen varlığını sürdüren kavram karmaşasına son vermek daha sonra ise mevzuatı da ab uyum sürecine entegre bir şekilde yürütmektir. (Abacı, 2019).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SURIYE KİTLESEL HAREKETİNİN TÜRKİYEYE ETKİLERİNİN ENTEGRASYON PERSPEKTİFİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1. SURIYE KİTLESEL HAREKETİNE GENEL BAKIŞ

Suriye kitlesel hareketine genel açıdan baktığımız zaman ilk karşılaşılan sorunun kavram karmaşası olduğu görülmektedir. Cilvegözü'nden 255 kişinin girmesiyle başlayan bu süreçte ilk olarak 'misafir' olarak bakıldı. Kavramsal zemine oturturulamayan bu göçte öncelikle mülteci olarak nitelendiremeyeceğiz açıktı çünkü taraf olduğumuz Cenevre sözleşmesi gereği mülteci kavramı ırkı, tabiiyeti, dini belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden sebebiyet zulme maruz kalacağından korktuğu için ülkesinden ayrılan ve ülkesinin korunmasından faydalanamayan ve yararlanma isteği olmayan tabiiyeti olmamakla birlikte ülkesi dışında bulunan kimsedir. Suriyelileri göçmen olarak nitelendirmekte mümkün görünmemektedir çünkü 5543 sayılı iskân kanuna göre göçmen olarak nitelendirilmesi için ya Türk soyundan gelmeli ya da Türk kültürüne bağlı olmalıdır. Yaşanan bu göçü kavramsal bir yapıya oturtma çabaları devam ederken Birleşmiş Milletler Yürütme Komitesinin kararına göre eğer sonucu öngörülemeyen şekilde devam etmekle birlikte artan ve bireysel sığınma koşullarının uygulanmasını zorlaştırmanın yanında uygulanamaz hale gelmesi bu göçü kitlesel göç hareketi olarak nitelendirilmesine neden olmuştur. Kavram karmaşası böylelikle giderilmiştir.

Suriye kitlesel hareketini bir tanımlı sokma çabalarının en önemli nedeni bir kavram içine yerleştirilen bu göçün hem bireye verdiği hakları açık bir şekilde ortaya koymak hem de bireyin üstüne düşen sorumlulukları yerine getirmesini sağlamak 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 91. Maddesine dayanılarak 2014 yılında çıkarılan 6883 Geçici Koruma Yönetmeliği ile verilmiştir. Geçici koruma kanunu ile birlikte sürecin işleminde ki ana aktörler olan kabul, geri gönderme vb. konularla birlikte hukuksal boşluklarında giderilmesi amaçlanmıştır.

4.2. SURIYE GÖÇÜNÜN TÜRKİYE'DE İLK ETKİLERİ VE İZLENEN TUTUM

Türkiye’de Suriye krizine karşı izlenen tutumun ana temeli geçicilik durumu üzerine oturtulmuş ve izlenen yol da buna göre şekillenmiştir. Ancak yapılan kamuoyu araştırmaları Suriyelilerin geçici olarak duruma bakmadığını göstermektedir. Türkiye duruma çözümün ancak Esad rejiminin değişmesi ile sorunun ortadan kalkacağını ve geri dönüşün sağlanacağını düşünmektedir ancak on yıldır Türkiye’de yaşayan Türkçe öğrenen Türkiye’de doğan ve hayatlarını kuran insanların savaştan çıkmış bir ülkeye dönmesi, yeniden bir kaosu göze alabileceğini belirtilmesi olayın sosyolojik boyutunun göz ardı edildiğini göstermektedir. Türkiye Suriye kitlesel hareketine karşı ortaya koyduğu politika öncelikle sınır kapılarının sonuna kadar açılmasıyla birlikte kucaklama safhasıyla başlamıştır. Daha sonra ekonomik, sosyal, siyasal sorunların varlığı somut adımların atılmasını gerekli kılmıştır ve sınırlara “duvar örme” adımı atılmıştır. Uluslararası arenada yalnız bırakılmasına karşı ise sınırlarını açmıştır. Son olarak ise” geri gönderme” için adım atmak istemektedir.

4.2.1.Sosyal Etkileri

Kültürel değişimlerin ana unsuru olan göç birbirinden farklı olan geleneklerin benimsenmesi ya da benimseme çabası ve isteği ile bir kültürel kaynaşmayı sağlayacaktır. Bu durumun sağlanması karşılıklı istekle birlikte yürütülen politikalarla mümkün olacaktır.

4.2.2.Siyasi ve Yönetmel Etkileri

Kitlesel göç hareketinin başlamasıyla birlikte başlayan kavram karmaşası hukuksal zeminimiz üzerinde önce oturtulmasının verdiği etkiyle birlikte bir arayışa itmek ile birlikte daha sonra geçici koruma kapsamına alınıp bu minvalde değerlendirilmiş ancak bu yükü hafifletmek için hak ve sorumlulukları kesin bir şekilde ortaya koymak adına başka adımlarda atılmıştır.2013 yılında 6458 sayılı kanuna dayalı olarak İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel müdürlüğü yapısı oluşturulmuş ve kurulmuştur. Göç idaresi genel müdürlüğünün genel kuruluş nedeni ise şöyle belirtilmiştir: Göç ile ilgili her türlü çalışmaları yürütmek, politikaları ortaya koymakla birlikte projeler yürütmek, projelerin takibini sağlamak ve geçici koruma altında bulunanlara ait her konuya ilişkin işlemlerin oluşturduğu süreci yürütmek.

Göç idaresi müdürlüğünün kurulmasıyla birlikte uygulamada oluşan boşlukların, aksaklıkların giderilmesi amaçlanmıştır. Sahada meydana gelen boşluklar doldurularak uyum sorununa da çözüm üretilmesi öngörülmüştür ancak hükümetin göçe olan iyimser bakış açısına karşın toplumda ve kamuoyunda Suriye göçüne ve Suriyelilere karşı oluşan kötümser bakış açısı uyumu zorlaştırmaktadır. Hükümetin iyimser bakış açısıyla ortaya koyduğu politikalar ile kamuoyunun kötümser bakış açısının oluşturduğu çatışmalara maddeler halinde bakacak olursak şöyle sıralaya biliriz:

1.Sınırlarımızdan başlayan girişlere karşı ‘Açık Kapı Politikası’ uygulanması ve kayıtsız şartsız alımların gerçekleşmesi ve ısrarla devam etmesine karşı kamuoyunda bu kayıt dışı alımlarla birlikte bazı terör örgütlerinin elemanlarının da girdiği gerekçesiyle ülkede güvenlik kaygısının oluştuğu görülmüştür.

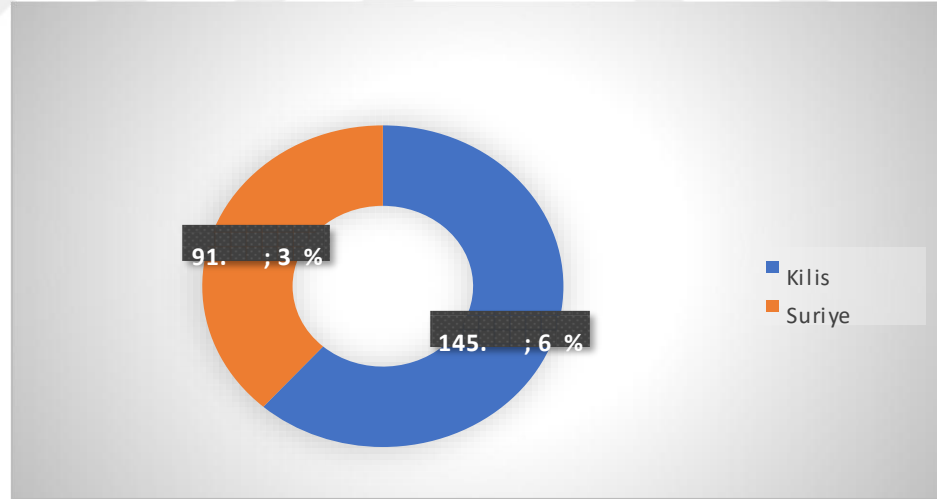
2. Kitlemel harekete karşı yürütölen iyimser bakış açısının yarattığı etkiyle birlikte oluşturulan politikalarınla sistematik bir yerleşim gerçekleşmemiş ve şehirlerde orantısız ve düzensiz bir göç akımı gerçekleşmiştir. Bazı şehirlerde özellikle Kilis, Şanlıurfa, Gaziantep vb. sınır şehirlerinde ki yığılmalar bu grupların çeteler kurma, mafyalaşma gibi yapıların oluşacağında toplumu güvenlik kaygısına iten bir diğer gerekçelerden olmuştur. Bu oluşana kaygılara karşı ise yapılan açıklamalarda Suriyelilerin suçların içinde bulunma oranı yüzde 2,5 olarak açıklanmış ve 2011’den günümüze binde sekiz suç işleme oranları sayısal verilerle belirtilerek her şeyin kayıt altında olduğu, işlenen suça karşı yürütölen yaptırımların şahsa özel olmamakla birlikte herkese eşit uygulandığı kamuoyunda yer alan Suriyelilerin mafyalaştığı, çeteler kurduğu haberlerinin gerçekte örtüşmediğı açıklamaları toplumu rahatlamak açısından yetersiz kalmıştır. Bütün bunlara ek olarak şehirlere düzensiz dağılımla ilgili olarak yapılan açıklamalarda ise şunlar belirtilmiştir: Geçici koruma yönetmenliğı 22. Maddesi ile il nüfus müdürlüklerinde kayıt altına aldıkları ve bu kayıtların verilerinin güvenlik güçleri ile paylaşıldığı ifade edilmektedir. Yine aynı yönetmeliğın 33. Maddesi uyarınca Göç İdaresi genel Müdürlüğü tarafından belirlenen ilde ikamet etmesi zorunluluğı ve haklara sadece ikamet ettiğı ilde sahip olabilme şartı getirilmiştir. İkamet durumunun ise ancak Göç İdaresi Genel Müdürlüklerinden değıştirebilir ve izinsiz olarak şehirlerarasında dolaşımlarının yasak olduğu İçişleri Bakanlığı tarafından belirtilmiştir (Göç İdaresi Genel Başkanlığı, 2020).

Suriye nüfusun hızla artmasına karşı toplumda alımların azalmadan hızlı artması ve bir kısmına vatandaşlık verilmesi Suriye göçünün siyasallaştığı ve artık seçim de oy oranını artırmak için bir araç olarak görüldüğü algısıdır. Oluşan bu yargılar karşı yapılan açıklamaların özü şu şekildedir: Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayanlar oy kullanamaz. Oy kullanılma hakkının kazanılması için vatandaşlık temel gerekesimdir.

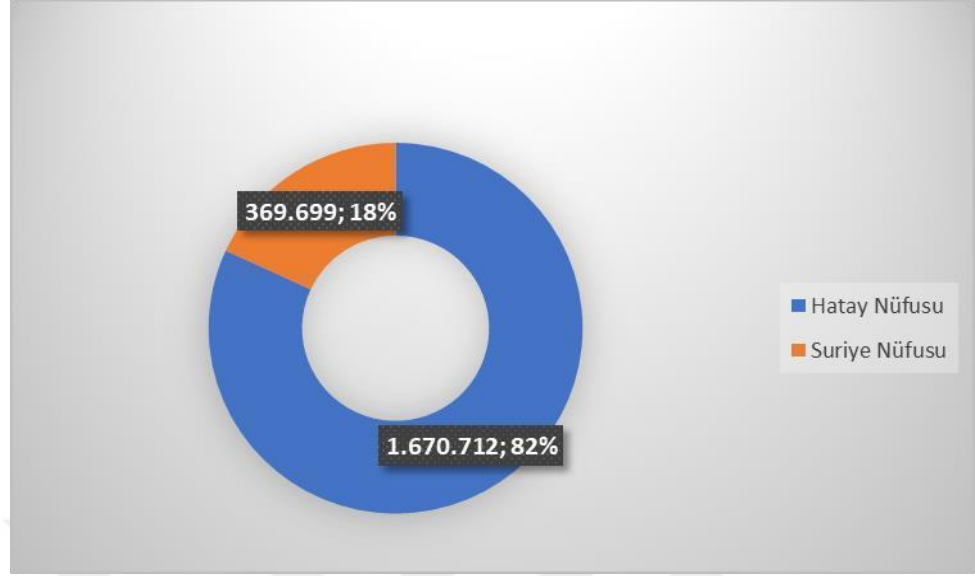
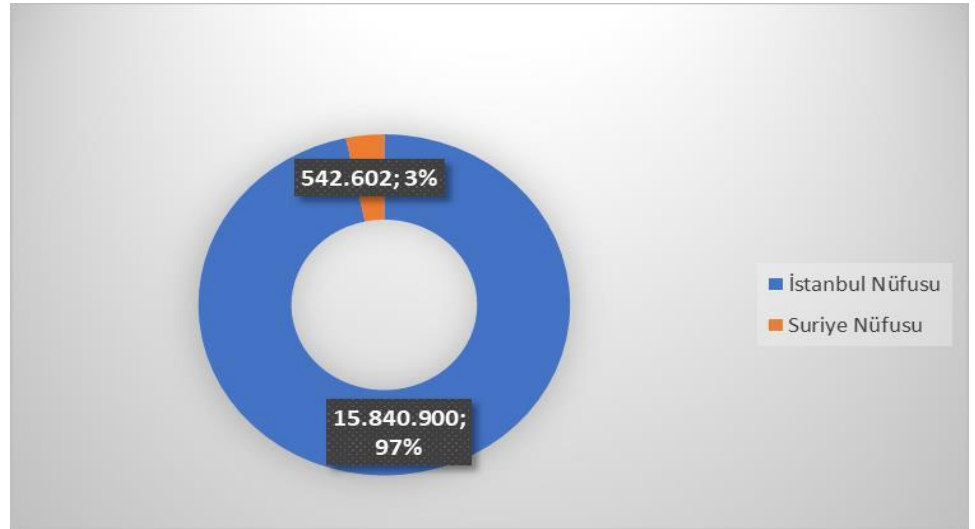
Vatandaşlık kazanım yolları anayasamızda belirtilen durumlar dışında kazanılamaz. Vatandaşlık Türk anne veya babadan olmakla beraber sonradan da kazanılabilir bunlar Türkiye toprakları sınırları içinde doğmak, evlilik ve kanun da belirtilen hallerde ortaya çıkmaktadır. Bunlar dışında belirtilenler dışında vatandaşlık verilemez açıklaması ile kamuoyu bilgilendirmeye çalışılmıştır. Sosyal alanda ise bu kitlesel göçün etkisini hissetmemek mümkün değildir. Çünkü geçici barınma merkezleri dışında ki Suriyelilerin sayısı 3.575.305 tir ve bu sayı oldukça fazladır. Bazı şehirlerde Suriyelilerin varlığı yoğun olarak görülebilmektedir (Özhan, 2021).

Kilis'in nüfusu 145.826 kayıt altındaki Suriyeli 91.233 tür. (Göç İdaresi Genel Başkanlığı, 2020)

Tablo 4.1 Suriyelilerin Kilis Nüfusuna Oranı

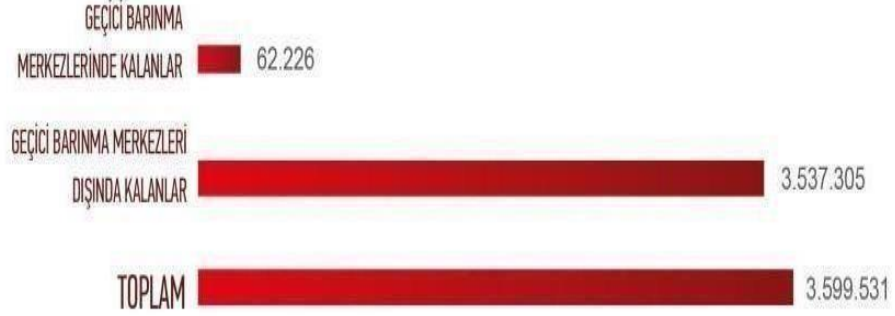

Hatay da yaşayan Suriyelilerin oranı ise aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.2 Suriyelilerin Hatay Nüfusuna Oranı**Tablo 4.3 Suriyelilerin İstanbul Nüfusuna Oranı**

Tablo 4.4 Geçici Barınma Merkezleri İçinde ve Dışından Kalan Suriyeliler

GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİ İÇİNDE VE DIŞINDA KALAN SURIYELİLER

Kaynak: (Göç İdaresi Genel Başkanlığı, 2020)

Bu rakamlarında gösterdiği gibi Türk milletince, göçün etkisi sosyal yaşamda önemli derecede hissedilmektedir. Amaçlanan harmonizasyonun sağlanmadığı, kontrolsüzce yerleşen Suriyelilerin mahalle kültürüne uyum sağlayamadığı gibi bu hususlar hükümetin göçmen politikasına getirilen temel eleştiriler olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna bir de Türkiye'nin kronik sorunlarından biri olan çarpık kentleşme sorununu tetiklediği ve derinleştirdiği iddia edilmektedir. Genel bakış açısıyla sosyal bütünleşmeyi zorlaştırdığı ve ayrışmayı derinleştirdiği görülmektedir. Sözü edilen hususlarla ilgili genel bir durum tespiti yapılmalı ve mevcut olduğu düşünülen sosyal ayrışmaların toplumsal çatışmalara dönüşmesi engellenmelidir. Bunların yapılabilmesi için öncelikle sorunların varlığı kabul edilmelidir. Bir diğer oluşan yargı Suriyelilerin üniversitelere sınavsız kabul edildiği eğitim masraflarının devletçe karşılandığı ve Türkiye'de ki öğrencilerden fazla burs aldıkları yargısıdır. Devlet tarafından yapılan bilgilendirmede ise Suriyelilerin Türkiye'de belirlen yedi üniversitede eğitim gördüğü ve bunlarda yabancı öğrenci sınavına girerek, yatay geçiş ve özel öğrenci statülerinden faydalanarak alındığı belirtilmiştir. Dolayısıyla diğer yabancı ülke öğrencileri nasıl yabancı öğrenci alınmasına ilişkin yönetmeliklere tabi ise Suriyeli öğrenciler için de durum aynıdır. Bir diğer önemli konu ise Türkiye'nin vatandaşlarına ayrılan sosyal yardımların Suriyelilere aktarıldığı konusudur. Verilere bakıldığında Suriyelilerin göçünün başladığı tarihten bugüne vatandaşlara yapılan yardımda herhangi bir azalma olmamış aksine

sosyal yardımlar artarak devam etmiştir. Suriyelilere kira, gıda vb. yardımlar devlet tarafından yapılmamakta ancak Geçici Koruma Yönetmeliği 26'ncı maddesi gereğince sağlık, eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal hizmetler ve yardımlar ile tercümanlık hizmetleri verilmekte ve yerel yönetimler tarafından verilen yardımlardan yararlanabilmektedirler (Özhan, 2021).

Geçici kamplarda yaşayanlara ise market alışverişi için yardım yapılmakta ve Avrupa Birliği fonu ile sağlanan 120 TL Kızılay kartı olanlara verilmektedir. Bunun dışında çeşitli uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları tarafından da yardım yapılabilmektedir. Türkiye'nin en önemli sorunlarından biri olan işsizlik artmakta ve özellikle üniversite mezunu gençlerin işsizlik oranlarının fazla olması Suriyelilerin devlet memuru olma iddiasına olan tepkileri arttırmaktadır. Ancak unutulmamalıdır ki 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48'inci maddesi gereğince, devlet memuru olabilmek için Türk vatandaşı olma şartı mevcuttur (Göç İdaresi Genel Başkanlığı, 2021).

4.2.3.Ekonomik Etkileri

Göç genel tarihine bakıldığında, yapılan göçlerin en önemli nedenlerinden biri olarak ekonomi karşımıza çıkmaktadır. Suriye kitlesel göçünün nedeni savaş olsa da en önemli sonuçları arasında ekonomi gelmektedir. Çoğunlukla barınma merkezleri dışında yaşayan Suriyeliler hayatlarını idame ettirmekte zorlanmaktadır. İstihdam sorunu, vasıfları ve meslek yeterlilikleri olamaması birçok Suriyelinin iş bulmakta zorlanmalarına yol açmaktadır. Bunun neticesinde ağır şartlar altında ve düşük ücretle hayatlarını idame etmek durumunda kalmaktadırlar. Kahir ekseriyetinin çalışma izni olmaması bu kişilerin sigortasız olarak çalışmalarına yol açmaktadır. Bugün aktif nüfus olarak nitelendirilen 1560 yaş arası Suriyeli erkek nüfusu yaklaşık olarak 1.013.814 aşmaktadır (Göç İdaresi Genel Başkanlığı, 2020).

Kitlesel hareketin ekonomiye etkileri hem tüketim hem üretim aşamasında karşımıza çıkmaktadır. İş gücünün karşılanmasında olumlu bir etki gösterirken, düşük ücretlerle çalışmaları ülkemizdeki işçi ücretlerinin düşmesine neden olurken, işverenlere ucuz işçi çalıştırmaları açısından olumlu etkisi olmuştur. Yerleştikleri mahallelerde ise durumu kötü olan evlerin dahi kiralarının yükselttiği görülmüştür. Genel olarak ekonomiye etkilerine bakılacak olursak özellikle çocuk işçi sayısının artması, Türkiye'de zaten var olan işsizlik sorunun etkinliğinin daha da artırması, işçi ücretlerinin düşerek

ucuz işçi çalıştırması, özellikle dar gelirli mahallelerdeki kira fiyatlarının artması ekonomiye olumsuz etkileri olduğu söylenebilir. Göçe kötümser olarak bakan yapısalci yaklaşıma göre, göçün az gelişmişliği artıran negatif etkisi olduğu ve gelişmekte olan ülkeler için ucuz işgücünü artırdığı, işsizliği ve çalışma koşullarının iyileşmesini engellediği dolayısıyla dengesiz büyümeye neden olduğu varsayılmaktadır(Özhan, 2021).

4.3. SURİYE GÖÇÜ VE ENTEGRASYON İLİŞKİSİ

Sığınmacı, mülteci konusu devletler açısından kurtulması gereken bir yük olarak görülmesi ve yarattığı ekonomik yük göçün siyasallaşmasını hızlandırmıştır ve mülteci yada sığınmacı konuları birer güvenlik sorunu haline gelmiştir Türkiye bu mülteci krizin den en fazla etkilenen ülkelerden biri olmuştur çünkü en fazla mülteci barındıran ülkeler arasında birinci Türkiye son zamanlarında özellikle toprak kayıpları Anadolu'ya göçü hızlandırmış dış göç olan bu topraklar daha sonra birinci dünya savaşında sonra mübadele zorunlu göçler ile tanışırken ikinci dünya savaşından sonra işgücü ihtiyacının doğması göç veren ülke konumuna getirmiş yapısal olarak düzenli göçler yaşayan Türkiye 1990 lardan sonra özellikle küreselleşen dünya sınırların kalktığı tek dünya anlayışı rüzgarları eserken insanın dinamik bir ivme kazanmasına neden olmuş ve mekik göçü olarak belirtilen gidiş dönüşlerin sık olduğu göçler yaşanmıştır. Türkiye jeopolitik konumunun da etkisiyle Avrupa'ya gitmek isteyenler için transit ülke olmuş ve aynı zamanda işgücü olarak mülteci nüfusu artan bir ülke konumuna gelmiştir.2000 yıllara gelindiğindinse ulus devlet düşüncesi ve aslında ülkelerin dünya üzerinde varlıklarını ve farklılıkları koruyarak asimile olmama düşüncesi yeniden popülerlik kazanmıştır. 1990'lardaki geçici düzensiz göçler 2000'li yıllarda kalıcı olmaya başlayınca sorun olarak artık algılanmıştır

4.3.1.Uyum

Uyum konusu dış göçün olumsuz etkilerini en aza indirmek için ABD de ekolojistler tarafında ilk olarak ortaya atılan bir kavram olmuştur. Göçün yarattığı sorunlar için yapısal-işlevsel yaklaşımclar emilme kuramını oluşturmuşlardır. Bununla göçmenlerin toplumla bütünleşmesi amaçlanmış ve aslında iyimser bir model çizen asimilasyon teorisi iş piyasasına dâhil olan göçmenin ekonomik refah düzeyinin

artmasıyla birlikte statüsü de yükselerek ve topluma ayak uydurma çabası içinde kendi kültüründen arınıp yeni toplumun kültürünü benimseyerek topyekûn bir bütünleşme ile uyum sağlanması amaçlanmış. Zaman içinde bu teori demokrasinin gelişmesi ile ırkçı insan haklarına aykırı gibi eleştiriler aldı. Düzensiz göçün yarattığı olumsuzları gidermek adına farklı yaklaşımlar geliştirilmiştir. Tomas Hammar ‘kapsanma’ (denizenship) kavramıyla kısmi vatandaşlık verilmesiyle sosyal haklara sahip olması amaçlanmış daha sonra ise kan bağı ve doğum yeri şartlarına bağlı olarak gelen göçmenlere ‘çifte vatandaşlık’ (ius domicili) siyasal haklar verilmesi gibi kuramlara bırakmış uyum kuramları yerini. 1966 da BM ‘ekonomik sosyal ve kültürel haklar’ sözleşmesiyle kültürel haklar evrensel insan hakkı olarak kabul edildi. Göçün öngörülemeyen şekilde artması ve çeşitlilik ‘çok kültürlülük’ kavramını meydana getirdi Kymlicka’nın bu sorun için geliştirdiği ‘çok kültürlü yurttaşlık’ kavramı kültür gruplarının çeşitliliğinin devlet tarafından desteklenmesini içeriyordu ve bunun da ancak göçmenlerin grup kurarak kendilerini yönetme hakkının devlet tarafından verilmesinin önermektedir.

Bütün bu genişletilmiş hakları kapsayan yaklaşımlar öneriler 11 Eylül ile yaşanan olaylar İslam korkusuyla birlikte göç korkusunu da doğurunca göçmenlerin yaşamlarının iyileştirilmesi için ortaya atılan çok kültürlülük yaklaşımları yerini yeniden uyum yaklaşımlarına bıraktı. Bu olaylar göçün sosyal boyutu üzerinde yoğunlaşan yaklaşımların siyasal boyutuna doğru hızla evrilmesine neden olduğu yeni durum göçün güvenlik sorunu olarak algılanmasını da beraberinde getirdi

Türkiye de küreselleşme ile birlikte göçün de küreselleştiği görülmektedir. Bunu Castles ve miller (2008) göçün küreselleşme evreleri kuramı ile açıklayacak olursak ilk aşama göçün küreselleşmesi Türkiye de mevcut olan yabancı çeşitliliği bunu kanıtlamaktadır. İkinci olarak göçün hızlanması Türkiye özellikle 2011 yılında Suriye kitlesel hareketiyle birlikte hızlı bir göç almış ve bugün ki durumu Avrupa da en fazla mülteci barındıran ülke olması açıklamaktadır. Üçüncü basamak göçün farklılaşması ise farklı ülkelerden farklı amaçlarla gelen göçmen çeşitliliğinin mevcut olması göstermektedir. Dördüncü evre olan göçün kadınlaşması bakıldığında göç ile gelenlerin yarısından fazlası neredeyse kadı olması evreyi fazlasıyla yaşadığını göstermektedir. Son madde göçün siyasallaşması sosyal insani boyutunun yanında artık göçe güvenlik sorunu olarak bakılması alınana önlemler sınırlarda ve Türkiye seçim gündeminde bile yer

alması bunun için çözümler üretileceğinin sözünün verilmesi özellikle Türkiye’de siyasallaştığını göstermektedir (Erder, 2020) .

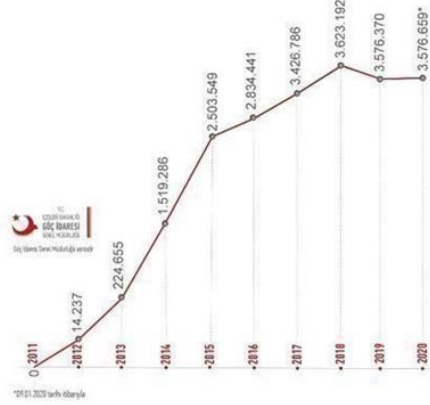
4.3.2.Suriye Kitlemel Hareketine Entegrasyon Bakımından İzlenen Tutum

Suriye’den ölkemize yapılan kitlemel göç hareketinin toplumsal bir çatışma ya da uyumsuzluğa yol açmaması için izlenmesi gereken yöntem olarak “din birliğı” kavramı üzerinde durulmuş ve bu yönde çalışmalar yapılmıştır. Bu sayede Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ile Suriye Arap cumhuriyetinden gelen göçmenlerle dil, coğrafya ya da diğerk farklılıkların önüne geçilmeye çalışılmıştır. Üstesinden gelinmesi gereken bir diğerk mevzu ise Suriyeli göçmenlerin ölkemize geldikten sonra almış oldukları yardımlara ilişkindir. Kamuoyunda devletin gelen Suriyelilere karşı fazla korumacı bir tavır takındığı ve kendi vatandaşından esirgediğı yardımların göçmenlere aktarıldığı algısı entegrasyon sürecinin sekteye uğramasına sebep olmaktadır. Bu algı din birliğı sayesinde ortaya çıkması beklenen sosyal bütünleşmeyi sekteye uğratmış ve derin bir ayrışma riski barındırmaktadır.(Göç İdaresi Genel Başkanlığı, 2020).

Göç idaresi başkanlığı kurulurken Suriyelilere ilişkin hedeflenen esas meselelerden biri; Suriyelileri asimile değil toplumumuza uyumlu hale getirmek için çalışmalar yapmaktır. Başka bir ifade ile toplumlar arasında bir harmonizasyon gerçekleştirmekti. Entegrasyon tam olarak bu hususta vücut buluyordu. Aksi durumda bir asimilasyondan söz etmek zorunda kalırız. Kemal Karpat “göçlerin genellikle entegrasyonla başladığını ve zamanla toplum içinde eriyerek asimilasyonla sonuçlandığını belirtmiş ve bunun asıl kaynağının ise ABD’nin ortaya attığı ‘eritme potası’ kavramından kaynaklandığını belirtmiştir”. Özetle uyum, entegrasyon veya harmonizasyon kelimeleri aynı anlama gelmektedir. Biz genel olarak dilimize daha uygun olan uyum kavramını kullanmayı tercih etmekteyiz. Türkiye gibi çok kültürlü ve kadim bir devlet geleneğı göçmenlerin aramızda eritilip yok edilmesini değil, tersine kültürleriyle aramızda yaşayabilmelerinin yolunu açmak yakıştır(Bostan, 2018).

Tablo 4.5 Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

YILLARA GÖRE GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURIYELİLER

Kaynakça: (Göç İdaresi Genel Başkanlığı, 2020)

Tabloya bakıldığında 252 kişinin Cilve gözünden girişi ile başlayan basit bir göç hareketi bir yıl içerisinde 14.000 kişiyi geçmiştir. Ancak esas vahim olan ve beklenmeyen ise dokuz yıl içerisinde ülkemize gelen sığınmacıların sayısının neredeyse dört milyona ulaşmasıdır. Türkiye’de hayata gelen çocuklar da eklendiğinde bu sayı neredeyse beş milyona dayanmıştır. AK Parti genel başkan yardımcısı Fatma Betül Sayan Kaya, Suriyeli sığınmacılara yapılan yardımın 40 milyon doları aştığını belirtmiştir(HABER3, 23.07.2020).

4.3.3.Entegrasyon Kapsamında Oluşan Sorunlar

Türkiye’de uyum konusuna bakabilmek adına öncelikle çeşitli göçmen Gruplarını içinde barındıran Türkiye’nin bu çeşitliliği göre ortaya koyduğu politikaların sorunlara çözüm olup olmadığı perspektiften bakmak gerekir. Oluşturulan politikalar da ise en önemli basamak sorunların varlığının kabul edilmesi ve görmezden gelinmeden, yok sayılmadan ortaya konulmasıdır.

Türkiye’deki uyum konusundaki sorunlar:

1. Uyum politikaları geleceği öngörebilen ve sorunlara karşı nasıl bir yol izleneceğini göstermemektedir.
2. Politika üreten kurumlar ve bilgi üreten kurumlar arasında kopukluğun olduğu açıktır. Bunu yapılan araştırmalar ile toplumun çoğunluğunu

Suriyelileri istemediği verilerle açıklanırken üretilen politikalar kalıcılıkları üzerinedir.

3. Üretilen politikalar misafir olarak nitelendirilen Suriyelerin aslında ne kadarının geri politikalar Türkiye’de yaşama, üçüncü ülkeye göç amaçlı olduğu tespit edilerek politika üretilmelidir.
4. Suriyelilerin kalıcılığının artıkça taleplerinin de artacağı açıktır

4.3.4.Entegrosyon Bağlamında İzlenen Politikalar ve Alman Önlemler

Uyum konusu ilk olarak iyimser bir görüşe dayanarak yapısal-işlevselciler tarafından ABD de asimilasyon teorisi ile ortaya konuldu. Burada iş piyasasındaki göçmenler amaçlanarak ortaya konulan teoride zamanla toplum içinde ekonomik durumu iyileşen göçmen toplumsal bütünleşme sağlayarak sorunların önüne geçilebileceği belirtilmiştir. Bütünleşmenin ise göçmen kendi kültürünü geldiği ülkenin kültürü içinde eriterek asimile olduğu zaman uyum sağlanmış olacaktır. Uyum odağı olan bu anlayışı Alejandro Portes eksik yanlarını şöyle eleştirmiştir: sistemin bütün göçmen gruplarına adaletli olarak uygulanmadığının, tabakalar atlamak için erimenin yeterli olmadığının ve adil uygulanan bir sistem olmadığını belirtmiştir. Daha kapsamlı bir toplumsal etkileşimin var olması gerektiğini belirtmiştir.

Uyum konusunda izlenen politikalar şu görüşlere ve var olan politik düzene göre şekillenmiştir. Öncelikle ABD de kentsel ekolojistler tarafından ortaya konulan uyum konusunun yapısal-işlevselci yaklaşımclar “asimilasyon teorisi” ortaya koydular. Buna göre entegrasyon uyum, bütünleşme ve emilme basamaklarıyla gerçekleşecekti. Bu görüşte “eritme potası” etrafında şekillenmekteydi. Gelen göçmenin kendi kültüründen vazgeçerek var olan kültür içinde asimile olarak uyumun sağlanacağı görüşü hâkimdir. Daha sonra göçmenle yerleşik arasında tek boyutlu bir ilişkinin vara olmadığı ve çok boyutlu bir ilişkinin mevcut olduğu düşüncesiyle uyum konusu “birlikte yaşam” düşüncesine doğru evrilmiştir. Kendinden ve kültüründen vazgeçerek tek taraflı bir vazgeçişle uyumun sağlanacağı düşüncesi karşılıklılık temeline oturtulmaya çalışılmıştır. Özellikle ikinci dünya savaşından sonra yeniden inşa başlarken ekonominin ıslahı ile birlikte Avrupa’da yaşanan insan kayıpları işgücü açığının oluşmasına neden olmuştur.

Avrupa’ya doğru başlayan işçi göçü ile birlikte göçmenlerin statüleri yeniden tartışılmaya başlandı ve yeni bir kavram olan “denizenship” kavramını meydana getirdi

bu kavramla birlikte göçmen. Göç ettiği ülkede çalışma ve yaşama hakkına sahip olduğu halde vatandaşlarla eşit haklara sahip olmayan ve ikinci sınıf vatandaş konumuna geldi. Bu kavram yeni tartışmaları da birlikte getirdi demokrasi kavramının önem kazandığı dönemde göçmenlerin durumu yeniden ele alındı geldi. Bu haklar verilmeye başlandı. Yurttaşlık haklarını elde etmekle birlikte “çifte vatandaşlık” elde etmeleri dahi gündeme geldi. Bu bağlamda önemli bir adım atıldı BM’nin “Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar” sözleşmesi ile birlikte “Kültürel Haklar” evrensel insan hakkı olarak nine kesin çizgiyle çizildiği dönemler kendini sınırların önemini kaybettiği küresel bir dünya görüşüne bırakırken uyum politikalarında da “çok kültürlülük” kavramı önem kazanmaya başladı. Bu kavram doğrultusunda ülkeler farklılıklara imkân vermek adına farklı uygulamalar ortaya koymuş. Bu uygulamaların temelinde farklı etnik kimliklerin kültürlerini yaşamaları için alan açmaları amacı yatmıştır. Bütün bu adımların atıldığı ve uyum konusunun ilerleme kaydetmesine karşın 11 Eylül 2001 sonrası bütün politikaların yeniden oluşturulmasına neden olmuştur. Çünkü artık göçe olan bakış açısı değişmiş göç artık bir tehdit olarak görülmeye başlanmış bu tehdit olarak görülme göçün bir korku haline gelmesine neden olmuştur. İşte bu da göçü sorun haline getirmiştir. Bir sorun olarak görülen göçe karşı oluşturulan politikalar artık göçe karşı önlem düşüncesiyle şekillendirilmiştir. Buda göçün siyasallaşmasına neden olmuştur (Erder, 2020).

4.3.5.Entegrasyon Sorunun Giderilmesi Bakımında Öneriler

Öneri

1. 1.Göçmenlerin kabul nedenleri toplumun buna bakış açısının ve gelen göçmenlerin sınıf, etnik, dinsel kökenlerinin bilinip buna göre politika üretilmeli
2. Suriyelilerinin beklentilerinin iletmeleri adına dernek kurmaları desteklenmeli
3. Türkiyede ki farklı grupları içinde bulunduran bu yoğun göçmenler için araştırmacılar yeni yaklaşımlar geliştirilebilir

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. BÖLGESEL KALKINMA PERSPEKTİFİNDEN SURİYE GÖÇÜ

5.1. BÖLGESEL KALKINMA

Sosyo-ekonomik farklılıkların bölgeler arasında yarattığı farklılıkların gelişmiş ve gelişmemiş bölgeleri meydana getirmesi bölge ve kalkınma kavramlarının bir araya getirilmesini zorunlu kılmış ve bu yönde politikası üretilmeye başlanmıştır. Uluslararası yapıda artan küreselleşmenin sonucu olarak bölgelerin önemi artmış bölgesel farklılıkların öne çıkarılarak ekonomik gelişmişliğin artırması düşüncesinin yerelin önem kazanmasına neden olmuştur bölgesel kalkınmanın farklı tanımları yapılmak ile birlikte ekonomik kalkınmanın bir ürünü olarak öne sürülen bölgesel kalkınma kavramı bölgelerin kalkınmaları içi ileri sürülen sanayi desteği altyapı işgücü üretim gibi ana faktörlerin ilerlemesiyle birlikte eşdeğer bir süreç izlemektedir. Bölgelerin ekonomik gelişmişliğinden dolayı oluşan eşitsizliklerden meydana gelen bölgesel dengesizliğin en önemli iki nedeni bulunmaktadır biri istihdam koşullarının eksikliğinden kaynaklı oluşan ekonomik fırsat eşitsizliği diğeri ise sosyokültürel imkânlarından eşit yararlanamamaktan meydana gelen sosyal fırsat eşitsizliğidir. İşte bu bölgenin coğrafi alan üstünlüğü, ulaşımın kolaylığı, alt yapı yatırımları, ekonomik teşvikler organize sanayi bölgeleri gibi üstünlüklere sahip bölgeleri merkez konumuna getirmekte ve diğer bölgeleri ise çevre konumuna itmesi bölgesel gelişmişlik farklılıkların artmasına neden olmaktadır. Bölgesel kalkınmada ana amaçlar:

- Yerleşimin ekonomisini artırmak
- Sosyo kültürel gelişmişliği sağlamak
- Alanın refah seviyesini artırmak
- Bölgenin diğer bölgelerle ilişkilerini güçlendirmek
- Bölgeler arası dengesizliğin en aza indirilmesi

5.2. BÖLGESEL KALKINMA VE GÖÇ

Göç ve kalkınma ilişkisine bakış açısı göç hareketlerini iyimser bakış açısıyla yaklaşanlar kalkınma için göçü faydalı olarak görürken kötümser bakış açısı ile

yaklaşanlar göçü kalkınmayı yavaşlattığı için olumsuz olarak görmektedirler. Göç ve kalkınma ilişkisini ele alınırken göçün türü ve mekânsal dağılım boyutu önemli iken Suriye göçünün ele alınırken hem mekânsal hem de göçü olarak ele alınmaktadır çünkü Suriye göçüne göç türleri ile birlikte değerlendirirsek uluslararası bir göç olan Suriye göçü makro etkileri olan ulusal sınırların dışına doğru gerçekleştiği ve makro düzeyde etkileri ile birlikte uluslararası sonuçlar doğurduğu için bir dış göç tür ve bölgesel olmaktan çıkıp ulusal kalkınmayı etkilemektedir ancak Suriye göçü göç idaresi verileri ile birlikte üç milyonu aşan rakamlara ulaşması onu iç göçü etkileyen özellikle sınır bölgelerden sanayileşmiş şehirlere doğru kontrolsüz göçleri Suriye göçünün iç göç kapsamında değerlendirilmemesini de gözler önüne sermektedir buda Suriye göçünün bölgesel sorunlara neden olan iç göçün gerekliliğidir.

Bölgesel kalkınma tanımlamalarına genel içeriğine bakılacak olursa ekonomik kalkınmanın zorunluluğu olarak ortaya çıktığı göze çarpmaktadır yerel çevresel alanları geliştirerek diğer bölgelerle uyum sağlamak amaç edinilmektedir. Böylece bölgesel dengesizlik diye karşımıza çıkan ekonomik ve sosyal fırsat eşitsizliğinden kaynaklı meydana gelen dengesizliği gidermek amacı yatmaktadır. İnsanların bu bölgesel dengesizliğe kayıtsız kalamaması sonucu göçü aktifleştirmektedir. Buda kalkınma ve göç arasında ilişkinin varlığını meydana getirmektedir. Göç ile birlikte dinamikleşen bölgeler hem göç bölge için emde göç alan bölge açısından yeni sosyo ekonomik sonuçlar doğurmaktadır bu duruma iyimser ve kötümser bakış açısıyla baka bilmek için göç eden kitlenin özelliklerine göç alan bölgenin yapısına ve göç veren bölgenin sosyo ekonomik durumun ayrı ayrı incelemek gerekmektedir.

5.2.1. Göçün Bölgesel Kalkınma Açısından Kentlere Etkileri

Göç ve kent ilişkisi öncelikle gelişmemiş bölgelerden gelişmiş bölgelere doğru yapılmaktadır. Özellikle sanayileşmiş bölgelerde doğru gerçekleşen akım yerel talep hacmini daraltarak gelişmemiş bölgeleri iyice durgunluğa yerine bırakmasına neden olmaktadır göç alan bölge açısından önce hizmet sektörü için gerekli emek girdisini karşıladığı için ekonomiyi dinamikleştirmektedir böylece iş imkânlarını ücretlerin artmasıyla birlikte hayatla standartlarını da yükselmektedir sanayileşmiş bölgelerin bütün bu çekici faktörlerin artmasıyla çevre bölgelerden göçü hızlandırmakta ve merkez konumuna gelen bölge de nüfus yoğunlaşmaya başlamaktadır.

Planlandırılmayan bu göç nüfus kentte baskı oluşturmakta ve bütün kentin sos yo ekonomik yapısını etkilemektedir bu etkiler çarpık kentleşme alt yapı sorunları eğitim sağlık imkanlarının yetersiz kalması gürültü çevre kirliliği sorunlara yol açmaktadır bu sorunların çözümü için devlete duyulan ihtiyaç artmakta ve yeni kamu yatırımlarının olmasını gerekli kılmaktadır. Kamu maliyesinin yükünün artması bölgesel bir sorunu ulusal bir sorun haline getirmektedir.

Bölgelerin kalkınamaması ve kalkınması göçü etkilemektedir. Kalkınmanın yavaş olduğu gelişmemiş bölgelerde karşılanamayan sos yo ekonomik talepler göçü ekonomik bir temele nedenini oturtularak genç nüfusun işgücünü ve sermayenin sanayileşmiş bölgelere doğru göçünü hızlandırmaktadır.

Sanayileşen bölgelere doğru gerçekleşen yoğun göçler kaynakların dengesiz kullanımı sorununu ortaya çıkarmaktadır. Artan ihtiyaçlara cevap veremeyen kaynaklar kısılmakta ve kentlerde yaşamın maliyeti atmakta. Bir diğer oluşan sorun ise artan düzeyde işgücü fazlalığı karşısında az iş dengesizliği istihdam sorununu oluşmasına neden olmaktadır. Özetleyecek olursak göçlerin kentlerin kalkınması üzerindeki etkileri:

Kontrollü şekilde gelişmiş bölgelere doğru gerçekleşen göç hem hizmet sektörü için gerek duyulan girdiyi sağlamakta hem de sanayi için gerekli işgücü ihtiyacını karşılamakta ve ekonomik canlılığı artırmaktadır kontrolsüz bir şekilde gerçekleşen gelişmiş bölgelere doğru göç

- Alt yapı sorunu
- Çevre kirliliği
- Yaşam standartların düşmesi
- Orta düzeyin fakirleşmesi zenginlerin daha da zenginleşmesi gelir dengesizliğinin artmasına neden olmakta
- Eğitim ve sağlık hizmetlerinin yetersiz kalması
- Arsa konut ihtiyacı rant alanlarının oluşmasına
- Kaynakların yetersizliği
- İstihdam yetersizliği
- Gecekondulaşma ve çarpık kentleşme
- Kent içi ulaşım ve çarpık kentleşme
- Toplumsal suç oranlarının artması

5.2.2. Göçün Bölgesel Kalkınma Açısından Kırsal Alanlara Etkisi

Göç ile birlikte kırsal alanların demografik yapısı değişmektedir. Genç nüfusun iş ve yaşam standardını yükseltmek için gerçekleştirdiği gelişmiş bölgelere doğru göçü kırsal alanların doğurganlık hızını azaltarak bölgenin yenilenme hızını yavaşlatırken diğer yandan üretim kapasitesini azaltmaktadır üretimin ihtiyaçlara cevap vermediği kırsal alanlar yaşlı nüfusundan göçünü hızlandırmakta ve kırsal alanların boşalmasına neden olmaktadır. Kırsal alanlarda kişi başına düşen yaşam alanı daralırken sanayileşmiş bölgelerde kişi başına düşen yaşam alanları daralmaktadır. Doyum noktasına ulaşmaya devam eden illere karşı nüfus bu illerin etrafındaki illere doğru yayılmaya başlamaktadır işte bu başlangıç nüfusun yoğunlaştığı bölgelerin oluşmasına ilk adımdır bu adımın tetiklediği ikinci aşama ise nüfusun yoğunlaştığı bu bölgelere doğru hem talebe cevap vermek hem aktif tüketim hızından yararlanmak için üretim mekanizmalarının bu alanlara doğru evrilmesi ekonomik birikimlerin yoğunlaştığı bu aşama bir diğer aşama bu bölgelerin çekiciliğinin artması iç göçün bu bölgelere doğru artarak devam etmesine neden olmaktadır ve bu bir döngü içine doğru girmektedir. Oluşan kısır döngü göçü bir sorun haline getirmektedir ve göçün nüfusu dinamik haline getiren faydasının minimize ederek göçü iç göçü sorun haline getiren bir nitelik kazanmasına neden olmaktadır. Bu bölgeler arasındaki gelişmişlik farklılıklarının çözilemeyen bir sorun olmaktan öteye götürerek bir uçurumun oluşmasına neden olmaktadır. Kırsalın göç vermesinin nedenlerinin ve sorunlarının göz ardı edilmeyerek öncelikle çıkmaz bir devineme giren bu aşamaların kırılma noktasını oluşturacak politika mekanizmalarının ve politikaların üretilmesi gerekmektedir.

Göç ve kalkınma ilişkisine yoksulluk boyutunda bakıldığında aralarında hem etkilemek hem etkilenmek ile birlikte karşılıklı ilişki olduğu görülmektedir. İlk olarak bakıldığında yoksulluğun göçün gerekçesi olarak itici güç olarak ortaya konulmaktadır. İkincisi ise göç sonucu oluşan yoksulluktur.

5.3. SURİYE KİTLESEL HAREKETİNİN BÖLGESEL KALKINMAYA ETKİLERİ

Bölgesel kalkınma açısından göç ile ilgili politikalar merkezi odaklı olduğu için özellikle açık kapı politikası ile birlikte üç buçuk milyon rakamlarını aşan Suriyeliler

kontROLSÜZ bir şekilde şehirlere yayılmışlardır ve bu hareketten sınıra yakın olanlar başta olmak üzere bazı şehirler etkilenmiştir. Ancak ortaya koyulan politikalar da yasal düzenlemeler yerele inememiştir. Özellikle yerel yönetimlerin en önemli ayağı belediyelere verilen sorumluluklar belediye kanuna dayandırılmakta ve herhangi göç zeminli yasal düzenlemelerin içinde belediye hak ve sorumluluklarına yer verilmemektedir. Bütün bu hak ve sorumluluk dışında mutlak olan önemli bir nüfus hareketinin yaşadığı şehirlerde belediyelerin karşılaştığı sorunlar:

- Belediyelere yüklenen ekonomik yük
- Demografik değişikliğin oluşturduğu sosyokültürel hareketlilik
- Alt yapı sorunları
- Çevre kirliliği
- İkame yetersizliği
- Doğal kaynakların kullanımı

Bu sorunlar sadece belediye kanuna dayandırılan göç alanında da sorunlara hızlı ve etkin bir şekilde yerelin cevap vermesi için yasal zeminin oluşturularak belediyelere hak sorumluluk ve yükümlülüklerin verilmesi göç politikalarında izlenecek önemli bir adımı oluşturmaktadır (Demirhan & Aslan, 2015).

Suriye kitlesel hareketine bölgesel kalkınma perspektifinden değerlendirmemizin nedeni Suriyelilerin %98 den fazlasının şehirlere düzensiz bir şekilde yerleşerek kentleri ekonomik, demografik, sosyal alanda etkilemesidir.

Özellikle 2013'ten sonra Suriyeliler kentsel mülteciler haline gelmişlerdir. Herhangi bir politika izlenmeden geçici öngörüsü kapsamında Suriyeliler istedikleri şehre yerleştiler ve bu da Suriye iç savaşını ulusal sınırlarımızı tehdit eden bir dış sorun iken bir iç sorun haline gelmesine neden oldu.

Mülteciler için transit ülke olan Türkiye adeta baraj ülkesi konumuna geldi bunun en önemli göstergesi 16 Mart 2016'ta imzalanan Türkiye-AB Mutabakatıdır. Bu mutabakatta, AB Türkiye'ye mülteciler için para verecek Türkiye de Avrupa'ya geçişi engelleyecek. Bunun siyasi tarafı ise gümrük birliği antlaşmasının güncellenmesi, yeni müzakere başlıklarının açılması, AB ülkelerine vizesiz geçiştir. Bunlara karşılık Türkiye'den Yunan adalarına giden Suriyeliler geri gönderilecek geri gönderilen Suriyeli sayısınca Türkiye'den AB ülkelerine mülteci yerleştirilecek ancak bunları Avrupa

lkeleri seçecek. Antlaşama temeline bakıldığında Suriyelileri Türkiye’de tutma amacı üzerine oturtulduğu görülüyor. Aslında genel olarak düzensiz göçün yarattığı yk gelişmemiş veya gelişmekte olana ülkelerin kaderi olduğu görülmektedir.2014 ten beri en fazla mülteci bandıran Türkiye ise grmezde geline bu sorun doğal ve yapay olarak artan Suriyeli nüfusuyla hem ekonomik bir yüke mecbur bırakılmakta hem de siyasi olarak yalnız kalmaktadır (Erdoğan, 2014).

5.3.1.Sosyal Etkisi

G ile birlikte birey yeni bir kültürel ortamın içine girmekte hem bu kültürü etkilemekte hem de etkilenmektedir. Özellikle girdiği toplumda ya girdiği toplumun yaşam tarzını benimsemekte ya da yeni toplumun içinde kendi kültüründen uzaklaşarak erimekte ve asimile olmaktadır ve entegrasyon sağlanmaya çalışılmaktadır ancak hormonizasyon sağlanamamaktadır. Özellikle yoksul evre ülkeden zengin merkez ülkeye doğru gerçekleşen glerde göçmenlerin belirli şehirlere veya belirli mahallelerde yığılmalar oluşturması bu bölgelerde etnik ve dinsel marjinalleşmeleri ile birlikte telenmelerine ve entegre olamamalarına neden olmaktadır.

G etmenin en önemli nedenlerinden biri daha iyi yaşam koşullarına sahip olmak için yapılmasıdır. Bu sosyal nedene ek olarak diğer sosyal nedenler aşağda sıralanmıştır:

- Eğitim: Özellikle ailelerin çocuklarının daha gelişmiş eğitim imkanlarına ulaşmak için gelişmiş bölgelere göç etmeleridir.
- Gelişmiş hizmet sektöründen daha fazla ve hızlı yararlanma işteği
- Sağlık, gelişmemiş bölgelerde yetersiz sağlık hizmetleri
- Gelişmiş bölgelere gn sosyal nedenleri olarak gösterilir.

5.3.2.Ekonomik Etkisi

Gn bölgelere ekonomik etkisine bakıldığında göçü etkileyen en önemli nedenlerden biri olduğu görülmektedir özellikle gelişmemiş bölgelerden gelişmiş bölgelere doğru gerçekleşen akımın ana sebebidir gelişmiş bölgelere doğru yapılan gn ekonomik nedenleri ;

- İştihadam
- Gelir dağılımında ki eşitsizlik

- Gelişmiş bölgelerdeki Daha iyi hayat standartlarına kavuşma arzusu
- Daha yüksek ücret
- Gelişmiş ülkelerin ucuz işgücü ihtiyacı

Bölgeler arasındaki kalkınmaya etki eden göçün genel perspektiften bakıldığında etkilerine şu şekilde ifade edilebilir küreselleşen dünya ile birlikte göçün farklı bir boyut kazanarak insan dolaşımını hızlandırması bu dolaşımın özellikle ülkeler arasındaki ekonomik alt yapısında şekillenen ilişkilerle birlikte gelişmiş ülkelerin ucuz işgücü ihtiyacına hizmet etmesidir. Ekonominin önemli bir neden olmasında ki bir diğer şerh ise gelir dağılımından kaynaklı yoksulluğun arttığı bölgelerde bir çıkış yolu olarak görülmesidir.

Göçün bölgesel kalkınmaya ekonomik etkilerine bakıldığında öncelikle bölgesel gelir açısından bakıldığında kişi başına düşen reel gelir farklılıklarının artması ve buna paralel büyüme oranlarında ki dengesizlikler bölgelerin gelişim hızını da etkilemesidir.

Bölgesel gelişmişliğe göçün aktif şekilde etki etmesi nedeni aslında:

- İnsanla birlikte sermayenin de yer değişmesi
- Ekonomik yapıyı dinamik tutan girişimcinin azalması
- Göç veren bölgelerin Pazar avantajlarını kaybetmesi
- Bölgelerin itici faktörlerinin çekici güce sahip bölgede karşı oluşan fırsat eşitsizliklerinin önüne geçilememesi
- Gelişmiş bölgelerin kalifiye işçi gücünü kendine çekmesi ile gelir farklılıklarının artması
- Sermayenin yoğun olduğu yerlere göre göç iş gücünün akışı bu bölgelere ücret düzeyini düşürmektedir
- Düzensiz olarak gerçekleşen göç le vasıfsız işçi sayısı ile yüksek emek ve düşük ücret dengesizliğini doğurması
- Gelişmiş bölgeler doğru yoğunlaşan iş gücü yüksek oranlı işsizlik
- Yüksek işsizliğin olduğu bölgelerde artan gelir dengesizliği ile yoksullaşmayı
- Yoksullaşmayla artan çocuk işçi oranlarında artış

Bu maddeler göç ve bölgesel kalkınma ilişkisini açıklamaktadır.

5.3.3.Politik Etkisi

Ülkedeki savaş darbe istila siyaset ve dini yaptırımlarla yapılan saldırılardan kaçmak için zorunlu yapılan göç yeni bir politik düzenin hazırlanmasını gerekli kılmaktadır. Bu gereklilikler:

Göç eğer yoksul ülkeden merkez ülkeye doğru yapıyorsa var olan demokratik yapıya uyumunu göç edenlerin gerekli kılmaktadır aksi takdirde yapının zedelenmesine Yol açabilir.

Bir diğer etken göç alan ülkenin bu demografik hareketliliği düzenleyecek yeni politikalar ortaya koymasını gerekli kılmaktadır çünkü sistematikleştirilmemiş göç kayıt dışı göçü meydana getirmektedir.

Bir diğer sorun dış göç alan ve dış göç veren ülkelerin arasında uluslararası soruna dönüşmemesi için koşul ve şartlar sağlam bir zemin üzerine oturturulmaması, illegal yollara başvurulması ülkeleri karşı karşıya getirebilir ve uluslararası sorunların oluşmasına neden olabilir

Göçün politik etkileri göç edenlerin gittikleri ülkede siyasi sosyal baskılara maruz kalması, zulme uğraması, yoksun bırakılması gibi durumlar da daha çok kendini göstermektedir.

Transit ülke açısından bakıldığında öncelikle kalıcı olarak yerleşmeye dayanmadığından göçmen nihai varılmak istenen ülkeye geçişin sağlanması için şartların olgunlaşma evresinde geçirilen süre zarfını kapsayan ve bu süre içinde çalışarak para biriktirilmeye çalışılan, belgelerin hazırlanması gibi koşullarının oluşturulduğu ülke gözüyle bakılırken transit ülke açısından güvenlik sorunlarına neden olmaktadır. Bunlar ilk olarak terör örgütlerinin fayda sağlamasına neden olmakta, kaçak çalışma, iş bulamayanların suçlara karışması, yakalanan göçmenlerin ülke hazinesine yük olması.

Bir diğer güvenlik sorunu ise insan kaçakçılarının artmasıdır. Göçmenler tarafından 'kötü ama gerekli 'olarak görülen insan kaçakçıları her bir göçmeni insan olarak değil dolar olarak gördüğü için koşullar daha da kötüleşiyor ve vahim olaylar ile sonuçlanmalar artıyor. Yine bir güvenlik sorunu ise kadın ve çocuk ticaretine zemin hazırlamasıdır göçün transit ülke açısından sorunların oluşturmaması için öncelikle göçün güvenlik sorunu olarak görülmemesi yatmaktadır göç en önemli boyutu sosyal bir olay

olmasıdır. Uluslararası göç ile ilgili politikalarda kontrol, uluslararası ilişkiler ve uyum dan oluşan üçlü bir açıdan değerlendirilmelidir (Yılmaz, 2014)

Küreselleşmeyle birlikte başlayan sınırların kalktığı özgür dünya anlayışı ile birlikte düzensiz göç kavramında etkinlik kazanmıştır ancak gelişmekte olan ülkeler açısında düzensiz göç ekonomik bir yük olarak tehdit oluşturmaktadır. Türkiye özellikle bulunduğu coğrafya nedeniyle transit bir ülke konumunda bulunmakta doğu ve batı arasında geçiş güzergahı oluştururken göçmenlerin varılmak istenen ülkeye geçişlerinin de mümkün olmaması eklenince düzensiz bir göçmen yükünün altına girmektedir Türkiye kuruluş amacı düzensiz göç ile mücadele olan göç idaresi genel müdürlüğünü kurmuştur. Göç İdaresinin kuruluşuna dair kanun; “Göç İdaresi Başkanlığı, 04/04/2013 tarihli ve 28615 sayılı Resmî Gazete ‘de yayımlanan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Genel Müdürlük statüsünde kurulmuş olup ilgili Kanunun 103'üncü maddesi ile Genel Müdürlüğün kuruluşu düzenlenmiştir.” (Göç İdaresi Genel Başkanlığı, 2021). Düzensiz göçün aslında en önemli aşamalarının başında geri kabul anlaşmaları gelmektedir. Göçmenlerin ya gitmek istedikleri ülkeye varmaları ya da ülkelerine geri dönmeleri açısından uluslararası örgütlerle iş birliğini zorunlu kılmaktadır. Bu doğrultuda Türkiye özellikle 2014’te Avrupa birliği ile geri kabul antlaşması imzalanmış ancak kendi vatandaşlarının geri kabul maddeleri ve transit geçiş hükümleri yürürlüğe girmişken üçüncü ülke vatandaşlarının kabulüne ilişkin hükümler yürürlüğe girmemiştir ve buda geri gönderme aşamasının sorunlara yeterli olmamasına neden olmuştur.

SONUÇ

Ortadoğu'nun Arap baharının başlamasıyla başlayan savaş ortamının oluşturduğu kaos Suriyelileri kendi ülkelerinde yaşayamaz hale getirmiştir Türkiye olarak en uzun kara sınırimız olan Suriye ile olan yakınlığımız bu savaşın etkilerini en derinden hisseden devlet olmamıza neden olmuştur. 2011 de başlayan ve bitmesi öngörülemeyen bir dış sorun olarak Türkiye gündeminin en önemli konuların dan biri haline gelmesine neden olmuştur. Uluslararası sınırların aşıldığı bu göç çeşidi için öncelikle göç edenleri bir kavram ile ifade ile edemediğimiz sorunuyla başlayan daha sonra geçici koruma altında değerlendirdiğimiz Suriyelilere karşı uygulanan açık kapı politikası ise beraberinde kayıt dışı göç haline gelmesine neden olmuştur. Uluslararası arenada yalnız bırakılan Türkiye üç buçuk milyonu aşan ekonomik yükün altında kalmıştır. Bu yükün altında ezilmemek adına önce acil durum olarak başlayan sürecin koordinasyonu AFAD ile sağlanmaya çalışılsa da 2014'te durumun geçici olmadığı açık bir şekilde ortaya çıkınca Göç İdaresi Başkanlığı kuruldu sivil örgütler, geçici barınma merkezleri, geçici eğitim merkezleri, göç idaresi başkanlığına bağlı uyum idaresi kurulmuştur. Kitlese hareketlere karşı öncelikle bu kadar önemli bir soruna duygusal çerçeveden bakılması ardından 'Geçicilik' anlayışıyla oluşturulan politikalar ve kuruluşların bu politikaların minvalinde geç oluşturulması, Suriye halkının şehirlere düzensiz ve kayıt dışı dağılımı gerçekleşirken ülke gündeminin nabzını değil Şam'ın nabız atışlarının dikkate alınması sorunların altında yatan en önemli nedenlerdir .kils örneğinden de belediğimiz%75 i bulan bu orantısız ve hızlı göç hareketi şehirlerin demografisini bozmuş alt yapı sorunlarına çarpık kentleşmeye suç oranlarını artmasıyla şehirlerin refah ortamının bozulmasına vb. sorunlara neden olmuştur 2014 ten beri dünyada en çok mülteci barındıran ülke konumunda olan Türkiye bir dış göçün artık önemli bir iç göç haline gelişinin yaşandığı yeni bir sürece girmiştir.

Türkiye yıllar içinde komşularına karşı sıfır sorun stratejisini benimsemiş, Ortadoğu'daki etkinliğini kaybetmeme ve savaşı desteklememe politikasını "yumuşak güç" vizyonu ile izlemiştir. BMMYK şubesi, Türkiye 1960'larda BMMYK'ya katıldığında kuruldu. Bu gelişmelerin ardından 2014 yılında Uluslararası Göç Örgütü'ne üye olan 2015 yılında Ulusal Eylem Planı hayata geçirilirken, AB ile uyumsuzlukların giderilmesi ve çözüm bulunması için Avrupa ile yakın ilişkiler sürdürülmüştür. Öte

yandan Suriyelilerle, din kardeşlerimizle vs. irtibatını sürdürüyor. Kavramlar arasındaki bağı güçlendirir ve kitle hareketlerinin olumsuz etkisini en aza indirmeye çalışır (Bayındır & Sunata, 2015).

Göç 21. yüzyılı etkileyen ve bu yüzyılda yaşananlardan etkilenen en önemli aktörlerden biri olmuştur. Bu minvalde ortaya çıkan etkileri bakımından Türkiye'ye etkileri devam etmektedir. Dış politika ve iç politikanın zaman zaman çıkmazlara girmesine neden olmuştur. Bu kitlesel hareketle gelenlerin çoğunluğu savaştan kaçarak zor koşullar altında zorunlu olarak göç etmişlerdir.

Ülkede öncelikle Suriyelilerin hayatlarını idame ettirebilmeleri için psikolojik destek verilmelidir. Diğer yandan eğitim hizmetleri verilerek dil konusunda uyum sağlanmalıdır. Suriyelilere uygun çalışma koşulları sağlamalıdır. Çünkü hem ekonomi üstündeki yükü hafifletmek hem de dilencilik, yasa dışı işlere girmelerini engellemek için kitlesel hareketle gelenlerin hayata tutunmalarına destek olunmalı ve hayat standartları artırılmalıdır. Yukarıda da bahsettiğimiz uyum sorunun çözümünde göç idaresine bağlı olan uyum ve iletişim dairesinin iki yönlü olarak, halk ve Suriyeliler arasında etkileşimin artması için çaba göstermeli, mevcut tartışmalı sorunlar görmezden gelinmemelidir.

Suriyeliler ile ilgili sorunların çözüme kavuşturulması için öncelikle 'Geri Dönüş' planlarının yapılması geri dönüş politikalarını oluşturacağı ek ekonomik yükün uluslararası arenada paylaşılması Suriye'de yaşanan savaşın Türkiye'nin bir iç değil bütün ülkelerin durduğu düzeyde bir duruş ortamının içinde duygusal olarak değil sistematik bir biçimde başlatılması gerektiği açık ve net bir şekilde ortaya koyulmalıdır. Suriye göçünün siyasallaşmasına bir siyasal araç olarak kullanılmasına izin verilmeden bütün siyasal partiler üzeri bir konu olduğundan sosyal ve ekonomik etkilerinin üstünü örtecek söylemlerden kaçınılmalıdır. Yürütülen devlet politikalar ile toplumun suriyelilere bakış açısı arasındaki fark uyumu sağlamaktan öte uyumu sekteye ugratmakta entegrasyon yerine çatışmayı artırmaktadır (Hendow, Ocak 11-20).

Türkiye düzensiz göçle mücadele etmek için ortaya koyacağı politikaları öncelikle göçü hukuksal zemine oturtmak adına yasal kurallarla bu alanı düzenlemek için hukuk kurallarını yeniden düzenlemek ve bu alanı reformlarla sorunlara cevap verecek şekilde eksikliklerini gidermek, uluslararası kuruluşlarla işbirliği sağlayarak uluslararası arenada etkinliğinin artırmak, belki de en önemlisi sınır güvenliğini sağlayıp kayıt dışı

göçü engellemek, göçmenlerin yasa dışı ikamesini, istihdamını engelleyerek kayıt dışı göç sorununu en aza indirmek ve böylece oluşabilecek güvenlik sorunlarını engellemek ve bunun için hem göçmenlerin göç etmelerini hem de göçmen kaçakçıların önünü geçmek adına caydırıcı yaptırımlar oluşturmak amacı olmalıdır. Düzensiz göç küreselleşmeyle birlikte artan ve kontrol edilemeyen bir hal almakla birlikte bundan en çok etkilenen ülkelerden biri olarak Türkiye hem büyük bir dış göçe maruz kalması itibarı ile uluslararası hem de bu dış göçün artık bir iç göç sorunu haline gelmesinden kaynaklı ulusal düzeyde çözümler ve politikalar üretmelidir.

KAYNAKÇA

Abacı, C. (2019). Suriye Kaynaklı Göç Ekseninde Türk Göç Mevzuatının Tarihsel Açıdan Yeniden Değerlendirilmesi. Sosyal Politikalar Çalışmaları Dergisi, Sayı:43.

Ağır, O., & Sezik, M. (2015). Suriye'den Türkiye'ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları. Birey Ve Toplum, cilt:5 Sayı: 9.

Akcan, A. T. (2018). Türkiye İşgücü Piyasasında Suriyeli Sığınmacıların Yeri Ve Etkileri. Sosyal Güvenlik Dergisi , Cilt:8 Sayı: 2 59-73.

Akıncı, B., Gedik, E., & Nergiz, A. (2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme Göç Ve Toplumsal Kabul. Göç Dergisi, Cilt:1 Sayı:2 58-83.

Akkoyunlu, K., & Ertan, B. (tarih yok). Türkiye'nin Göç Politikası. Türkiye Ortadoğu Amme Enstitüsü.

Aktef, M., & Kaygısız, Ü. (2018). Türkiye'de Göç Yönetimi. Süleyman Demirel Üniversitesi İdari Bilimler Dergisi, CİLT:23 SAYI:2 579-604.

Balun, B., & Şişman, Y. (2020). Transit Göç ve Türkiye. Anadolu Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, cilt:21, Sayı:2.

Bayındır, G., & Sunata, U. (2015). Türk Dış Politikasında Göç ve Mülteci Rejimi. Moment Dergisi Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi, 12-40.

Bostan, H. (2018). Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Uyum Vatandaşlık İskan Sorunu. göç, 38-88.

Bozkaya, Ö., & Kınal, A. (2018). Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri ve Suriyeli Yerinden Edilmiş Kişiler Bağlamında Türkiye'nin Göç Politikasındaki Gelişmelerin Değerlendirilmesi. Göç Araştırmaları Dergisi, 90-126.

Canbey Özgüler, V. (2018). Göç ve Uyum Politikaları. Gsı Journals Serie B: Advancements In Business And Economics, 1-18.

Çağlar, T. (2018). Göç Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve. Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, CİLT:5 SAYI:8 27-51.

Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, SAYI:17 SAYFA:68-89.

Demirhan, Y., & Aslan, S. (2015). Türkiye'nin SınırÖtesi Göç Politikaları ve Yönetimi. Birey ve Toplum, CİLT:5 SAYI:9.

DPT. (2000). Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. Ankara.

DTP. (2014-2018). Onuncu Kalkınma Planı. Ankara.

Duruel, M. (2017). Avrupa Birliği Göç Politikası ve Kitlesele Göç Akınları Karşısındaki Tutumu. International Journal Of Political Studies(Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi), ARALIK 2017 CİLT:3 SAYI:3.

Ekici, S., & Tuncel, G. (2015). Göç ve İnsan. Birey ve Toplum, CİLT:5 SAYI:9.

Erbaş , H. (2019). Gidişlerden Kaçışlara Göç ve Göçmenler Kuram, Yöntem ve Alan Yazıları. Ankara: Phoenix.

Erder, S. (2020). Göçmenlik, Mültecilik ve Değişen "Uyum" Anlayışı. S. Sallan Gül, S. Dedeoğlu, & Ö. Kahya Nizam içinde, Türkiye'de Mültecilik, Zorunlu Göç ve Toplumsal Uyum Geri Dönüş Mü, Birlikte Yaşam Mı? (s. 21-37). Ankara: Bağlam.

Erdoğan, M. (2014). Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması. Hacettepe Üniversitesi Göç Ve Araştırma Merkezi.

Ertan Akkoyunlu, K., & Ertan, B. (tarih yok). Türkiye'nin Göç Politikası. Contemporary Research In Economics And Social Sciences, cilt:1 sayı:2 7-39.

Genç, Y., & Ustagil Gündüz, D. (2019). Göç ve Kalkınma. Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, Cilt:7 Sayı:18 Sayfa:479-498.

Göç İdaresi Genel Başkanlığı. (2020, 01 09). göç idaresi genel başkanlığı: goc.gov.tr adresinden alındı Göç İdaresi Genel Başkanlığı. (2021, 01 09). Göç İdaresi Genel Başkanlığı: goc.gov.tr adresinden alındı.

Görgün, M. (2018). Ekonomi Temelli Göç Yaklaşımları Perspektifinde Göçmenlerin Karar Alma Süreçleri. Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, CİLT:23 NO:3.

Güler , H. (2020). Göç ve Entegrasyon: Türkiye'de "Uyum" Ama Nasıl? Kafkas Üniversitesi İİBF Dergisi, 245-268.

Günay, E., Atılgan, D., & Serin, E. (tarih yok). Dünyada ve Türkiye'de Göç Yönetimi.

H.Karpat, K., & tırnakçı, b. (2019). Osmanlı'dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler. İstanbul: timaş.

HABER3. (2020, 01 17). AK Parti açıkladı: İşte Türkiye'nin Suriyelilere harcadığı toplam para. HABER3: HABER3 adresinden alındı.

Halis, B. (2011). Türkiye'de Nüfus Hareketliliklerinin ve İç Göçün Nedenleri. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 515-542.

Hendow, M. (Ocak 2019). Mültecilerin korunması ve Kalkınması Arasındaki Dengenin Sağlanması\Kalkınma-Zorunlu Göç Eksenin Uygulanmasına Yönelik Politika

Önerileri. Viyana Avusturya: Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi(ICMPD).

İnan Emek, C. (2016). Türkiye'de Göç Politikaları:İskan Kanunları Üzerine Bir İnceleme. Göç Araştırmaları Dergisi, Cilt:2 Sayı:3 Sayfa:10-33.

İnce, C. (2019). Göç Kuramları ve Suriye Göçü Üzerine Bir Değerlendirme. Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi (OPUS), Cilt:11 Sayı:18.

IOM. (2009). Göç İdaresi Başkanlığı. Göç Terimleri Sözlüğü IOM (Uluslararası Göç Örgütü): goc.gov.tr adresinden alındı

Kahya Nizam, Ö., & Sallan Gül, S. (2017). Türkiye'de Mültecilere Yönelik Yerleşim Politikaları Ve Uydu Kentler:Güvenlik Kısılacında Yaşamlar. Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, 1385-1410.

Karakaya, H. (2020). Türkiye'de Göç Süreci ve Suriye Göçünün Etkileri. Fırat Üniversitesi İİBF Dergisi, CİLT:4 SAYI:2.

Kaypak, Ş., & Bimay, M. (2016). Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri:Batman Örneği. Yaşam Bilimleri Dergisi, cilt:6 sayı:1.

Küçük, M. N. (2020). Göç-Güvenlik Bağlantısını Yeniden Düşünmek:Eleştirel Güvenlik Yaklaşımları,Özgürleşme ve Türkiye'de ki Suriyeli Mülteciler. Uluslararası Göç Dergisi.

Kütükçü, E. (2020). Suriye Göçünün Türkiye Ekonomisine Etkisi. Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji Ve Bütçe Başkanlığı. (2020, 08 12). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023): onbirincikalkinmaplanı.gov.tr adresinden alındı

Özhan, M. (2021). Turkey's Perspective Against Syrian Refugees.
VI. International European Conference On Social Sciences.

